

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Pojetí současné české poezie

Bakalářská práce

Autor práce: Hanka Semerádová

Studijní program: B7310 Filologie

Studijní obor: Jazyková a literární kultura

Vedoucí práce: dr. hab. Filipowicz Marcin Lukasz, Dr.

Oponent práce: Mgr. Čuřín Michal, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Hanka Semerádová
Studium:	P20P0073
Studijní program:	B0232A090011 Jazyková a literární kultura
Studijní obor:	Jazyková a literární kultura
Název bakalářské práce:	Pojetí současné české poezie
Název bakalářské práce AJ:	Conception of contemporary czech poetry

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce se zabývá postavením a místem současné české poezie v celkovém kontextu současné české literatury. Podrobněji zkoumá žádanost a čtenost poezie českými čtenáři. Dále rozebírá aktuálnost témat a motivů současných básní ve vztahu ke společenskému, politickému a občanskému dění v České republice. V souvislosti s tematickým rozborem se práce dotýká přeměny formy a zaměření poezie i s ohledem na digitální platformy, které jsou dnes hlavním dějištěm poetického umění současnosti nejen českým, ale i světovým.

ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena, ed. V souřadnicích mnohosti: česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích. Praha: Academia, 2014. Literární řada. ISBN 978-80-200-2410-7. PIORECKÝ, Karel. Česká literatura a nová média. Praha: Academia, 2016. Literární řada. ISBN 978-80-200-2578-4. KOŽMÍN, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. Na tvrdém loži z psího vína: česká poezie od 40. let do současnosti. Brno: Books, 1998. Zrcadla. ISBN 80-7242-001-1. PIORECKÝ, Karel. Česká poezie v postmoderní situaci. Praha: Academia, 2011. Literární řada. ISBN 978-80-200-1960-8. HRUŠKA, Petr, ed. a kol. V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1630-0. MUKAŘOVSKÝ, Jan. Studie z estetiky. Praha: Odeon, 1966.

Zadávací pracoviště:	Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	dr. hab. Marcin Lukasz Filipowicz, Dr.
Oponent:	Mgr. Michal Čuřín, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	12.11.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Pojetí současné české poezie* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 22. 6. 2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala dr. hab. Filipowiczovi Marcinu Lukasz, Dr. za odborné vedení práce, cenné rady, ochotu a nekonečnou trpělivost.

Dále děkuji pracovníkům Informačního centra České Kamenice, Michaelovi Baštovi a Tomášovi Pocarovi za velkou pomoc při projektu.

Anotace

SEMERÁDOVÁ, Hanka. *Pojetí současné české poezie*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 51 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce mapuje pojetí české poezie v kontextu české literatury od roku 1989 do roku 2019. V první části rozebírá 90. léta 20. století. Po pádu komunistického režimu nastalo období radikální demokracie. Literární trh byl znepřehledněn velkým množstvím vydávaných titulů. Mnoho publikací se vracelo z tvorby samizdatu nebo exilu jako aktuální tvorba. Zprvu lidé byli potěšeni svobodou slova a přístupností literárních děl v minulých letech nepřijatelných. Z nepřehlednosti a zahlcenosti knižního trhu začal zájem čtenářů o literaturu upadat. V nultých letech 21. století se tak literární kritici shodovali na tom, že česká kultura je v krizi. Literatura ztratila své sekundární funkce jakožto svědomí národa a byla vytlačena na periferii společenských zájmů jinými médii. Tématem diskusí bylo snažení nalézt příčinu úpadku čtenářského zájmu i kvality umění. Poezie se považovala za žánr, který krizí trpěl nejvíce. Východiskem se jevila angažovaná poezie. Víze angažovanosti se však nepodařilo naplnit. Poezie ale stále žije a momentálně se vrací do společenské konverzace především díky novým trendům instagramové poezie a slam poetry.

Klíčová slova: poezie, literatura, krize, internet, literární kritika

Annotation:

SEMERÁDOVÁ, Hanka. *Conception of contemporary czech poetry*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 51 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis maps the concept of Czech poetry in the context of Czech literature from 1989 to 2019. In the first part, it analyzes the 1990s. After the fall of the communist regime came a period of radical democracy. The literary market has become cluttered with a large number of published titles. Many publications returned from samizdat creation or exile as current creations. At first, people were delighted by the freedom of speech and the accessibility of literary works unacceptable in previous years. Readers' interest in literature began to decline due to the lack of clarity and overcrowding of the book market. In the early years of the 21st century, literary critics agreed that Czech culture was in crisis. Literature lost its secondary functions as the conscience of the nation and was pushed to the periphery of social interests by other media. The topic of the discussions was trying to find the cause of the decline in reader interest and the quality of art. Poetry was considered the genre that suffered the most from the crisis. Engaged poetry appeared to be the starting point. However, the vision of engagement failed to come true. But poetry is still alive and is currently returning to the social conversation mainly thanks to the new trends of Instagram poetry and slam poetry.

Key words: poetry, literature, crisis, internet, literary criticism

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2022 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: 22. 6. 2023

Podpis studenta:

Obsah

1. Úvod.....	10
2. Česká poezie 90. let 20. století	11
2.1. Národ bez svědomí	11
2.2. Kniha jako zboží	12
2.3. Svobodná poezie	13
2.4. Neuklizená poetika	15
3. Poezie první dekády 21. století	16
3.1. Rozpínání literatury	16
3.2. Digitalizace	16
3.3. Literární ghetto	19
3.4. Poezie v odloučení	21
3.5. Společné tendence	23
3.6. Přelom desetiletí	25
4. Bezprostřední současnost.....	27
4.1. Smýšlení o poezii.....	27
4.2. Nové fenomény.....	30
4.3. Žádanost poezie	34
4.4. Kam nás to dostalo	35
5. Závěr	39
6. Projekt k bakalářské práci	42
6.1. Plánování projektu	42
6.2. Realizace projektu	43
6.3. Průběh akce.....	44
Seznam literatury	45
Seznam příloh.....	49
Příloha A	50

1. Úvod

Bakalářská práce nese název *Pojetí současné české poezie*. Výrazem „pojetí“ se rozumí soudobé či současné smýšlení o poezii ve všech jejích kontextech. Práce si klade za cíl rekonstruovat recepci a vývojové tendence současné poezie koncipované českou literární kritikou a básníky.

K označení současnosti je zapotřebí další vymezení. Oddělení minulosti od přítomnosti se zpravidla udává nejen datací, ale událostí, která zásadně promění skutečnost dneška. V české poezii je pak tímto nejvýraznějším předělem rok 1989. Osvobození Československa od komunistického režimu zůstává dodnes událostí, která ovlivnila naši současnost ze všech jevů nejvíce. Na literárním poli bychom našli pozdější předěl, a to nástup nových digitálních technologií vyvíjejících se v České republice především v druhé polovině 90. let 20. století. Pro účely práce vymežeme současnost od roku 1989, a to z důvodu výrazného vlivu 90. let na utváření budoucího literárního vývoje.

Práce je rozdělena do tří částí vymezených po jednotlivých desetiletích. V první části je nastíněna situace literatury v rozvolněném demokratickém euforismu 90. let se všemi jejími nedostatky a přínosy. Knižní trh byl přehlcn publikacemi z valné většiny vydávaných zpětně, což čeří vody soudobé tvorby. Současná situace tedy vyplouvá napovrch až v prvním desetiletí 21. století, které se nese ve znaku nekončících debat o krizi kultury, literatury a především poezie. Práce zkoumá příčiny a východiska, která nám zanechala 90. léta, ale také budoucí směřování poezie, především z diskusí a polemik současných literárních kritiků, jejichž dějištěm se staly literární časopisy. Projdeme chaosem v 90. letech, krizí v nultých letech nového tisíciletí a touhou po angažované poezii, které rezonovaly literární obcí v desátých letech 21. století.

Dále se práce zabývá shrnutím a odhalením společných tendencí současných básníků. Od 90. let autoři opustili od tradic rámcově se vymezovat a vytvářet seskupení, jejichž základem i cílem by byla společná snaha a poetika. Proto se dají sledovat jen znaky, kterými se autoři připodobňují.

Pozornost je také věnována novým médiím a trendům v literární kultuře, navozených primárně internetem, které se k dnešnímu dni staly nedílnou součástí literatury. Nestaly se nutně uměleckým přínosem, ale ovlivnily především literární komunikaci. Internet umožnil rozrůstání textů na hranici umění, které by se tištěných médiích neobjevily, jelikož tyto texty zpravidla neoplývají literárním diskurzem a estetikou. Pro budoucí vývoj je ale internetová tvorba zcela zásadní, protože příští generace básníků bude vyrůstat z ní.

K vypracování bakalářské práce jsem využila dvě odborné publikace, které na sebe navazují: *V souřadnicích volnosti* (2008) a *V souřadnicích mnohosti* (2014), vydané nakladatelstvím *Academia*. Publikace podávají přehled o prvních dvou desetiletích námi vymezené současnosti s ohledem na knižní trh, smýšlení o literatuře a rozproštění autorů.

Nejvíce však v práci vycházím z literárních časopisů, konkrétněji z literárního čtrnáctideníku *Tvar* a měsíčníku *Host*, ve kterých je současnost vždy přítomná v dobovém kontextu společnosti a kultury.

V rámci projektu jsem zorganizovala soutěž ve slam poetry, která se v současnosti stala moderním projevem poezie spojeným s divadelní performancí. V Česku se začala formovat roku 2003 a dnes má již věrnou a rozrostlou tradici a obec fanoušků.

2. Česká poezie 90. let 20. století

2.1. Národ bez svědomí

Politické události roku 1989 zcela změnilly jak společnost, tak charakter české literatury. Tento rok se stal významným vývojovým milníkem. Po 40 letech byla česká literatura osvobozena od cenzury a politického dozoru. Mnoho kritiků se shodovalo v tvrzení, že česká literatura ještě nikdy v dějinách nenabyla takové svobody.¹ Jak se ale ukázalo, ona svoboda měla i negativní účinky.

Ve spojení s literaturou 90. let je často používáno slovo chaos, ale v mnoha různých významech. Jiří Trávniček v knize *Na tvrdém loži z psího vína* přirovnává literární obec k valící se kouli, kde se všechno míchá dohromady. Petr Hruška v díle *V souřadnicích volnosti*, podobně jako Jiří Trávniček, shledává problém v nepřehledném množství textů, ve kterých je těžké hledat řád. A Jiří Kratochvíl ve své eseji z roku 1992 *Obnovení chaosu v české literatuře* vysvětluje chaos podle prapůvodního významu slova, a to jako počátek. Změna, kterou literatura prošla, byla z jedné části novým začátkem, ale také návratem k minulým tradicím.

Ihned po pádu režimu proběhly zásadní a situaci odpovídající změny. Za prvé, hranice mezi oficiální a neoficiální literaturou se zbořila. Samizdat, exil, underground, „šedá zóna“. Vše se slilo do jednoho velice rozvrstveného proudu. Přesto ale mezi autory oficiální a neoficiální literatury zůstala ještě dlouho po sjednocení jakási neviditelná hranice. Pro každou z těchto skupin se psaní a jejich „jeviště“ proměnilo. Autoři oficiální literatury stáli proti obviněním a odsouzením a autoři neoficiální literatury najednou ztratili jak svoji motivaci, smysl a identitu,

¹ Jiří Kratochvíl, Karel Piorecký, Jiří Trávniček atd.

tak postavení v očích čtenáře.² Za druhé, docházelo k překrývání a vrstvení literatury bez ladu a skladu. Vydávalo se všechno bez ohledu na kvalitu či uměleckou úroveň.

Do této doby figurovali spisovatelé jako „*svědomí národa*“. Osvobození ale ochudilo literaturu o její sekundární funkce. Po staletí se lidé k literatuře obraceli jako k učiteli, národní identifikaci, hybateli dějů, poučení. Tady končí éra literatury jako „*významného textu*“, který rezonuje záměr, jež může sdílet celé společenství.³ Svoboda sňala ze spisovatele podle slov Jiřího Kratochvila povinnost „*údělu a poslání*“. Tvrdí, že ve společenském žebříčku spadl spisovatel na nejnižší příčku. Na jednu stranu byli spisovatelé konečně svobodní. Nemuseli se schovávat, nemuseli pečlivě vybírat slova a nemuseli skrývat své umění. Ze stránky druhé přišli o hlavní smysl jejich díla, jako byla např. moralizace. Podle Jiřího Kratochvila, jakožto soudobého autora, každý spisovatel prošel svou cestou a po onom oproštění od poslání už mu tematicky zbývá pouze ona cesta.⁴

Poprvé se literatura může vrátit pouze k sobě samé. Jiří Kratochvil říká, že literatura zůstala „*opuštěná*“ ve své přirozenosti, jiní v tomto jevu vidí ty nejlepší podmínky pro umění. Všichni se ale shodnou na tom, že je to jako „kdyby byly cíle národního obrození byly skončeny až tady.“⁵

2.2. Kniha jako zboží

V nadšené svobodné atmosféře se především zpočátku 90. let projevuje hlad, který ve společnosti dosud nemohl být ukojen a když může být, přichází mentalita „*chceme všechno a chceme to hned.*“ A to také lidé dostali.

Literární scéna 90. let 20. století v tehdejší Československu byla velice obsáhlá. Především v první polovině 90. let byl literární trh zahlcen nepřeborným množstvím literatury. Vycházela díla psaná v exilu, undergroundová literatura, díla vydaná v samizdatu, překladová literatura, reeditovaná díla, díla zemřelých autorů ale i díla nově debutujících autorů a další. Zkrátka všechno, co bylo možné.

Slévali se dohromady autoři všech generací a směrů, publikace všech druhů a úrovní. Byla to ta „*valící se koule*“, jak literární scénu popsal Jiří Trávniček, kde vedle sebe stáli autoři různých časů a kontextů s různými žánry a tématy. V takto obsáhlém poli autorů a vydávaných děl sice byly pokusy literární obec znovu sjednotit ať už pod instituci, nebo, jako bylo dříve

² KOŽMÍN, Zdeněk a TRÁVNÍČEK, Jiří. *Na tvrdém loži z psiho vína: Česká poezie od 40. let do současnosti*. Brno: Jota, 1998. S. 255.

³ HRUŠKA, Petr, ed., a kol. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008. S. 18.

⁴ KRATOCHVIL, Jiří. *Obnovení chaosu v české literatuře. Literární noviny*. 1992, roč. 3, č. 47, S. 5.

⁵ KOŽMÍN, Zdeněk a TRÁVNÍČEK, Jiří. *Na tvrdém loži z psiho vína: Česká poezie od 40. let do současnosti*. Brno: Jota, 1998. S. 255.

zvykem, scelit jednu generaci tematicky si blízkou do jednoho proudu. Většina těchto pokusů ale ztroskotala. Roku 1989 vznikla apolitická Obec spisovatelů, ale Jiří Kratochvíl její setkání popisuje jako žalostná. Mnoho autorů se shlukovalo kolem literárních časopisů.⁶

Vlivem jak ztráty výchovných funkcí literatury, tak právě i jejího přebytku hned ze začátku dekády přirozeně opadl zájem společnosti o knihy. Okolo dvou tisíc nakladatelství zahlcovalo trh „novými“ publikacemi s přehnanými náklady. Zavedená tržní ekonomika způsobila nárůst cen polygrafie i tisku. Zároveň nakladatelství nebyla na tento ekonomický systém připravena. S nezkušeností s marketingem a ekonomickým řízením si nedokázala dobře poradit a už zpočátku dekády hrozil kolaps knižního trhu. Většina vydaných knih končila rovnou ve výprodejních sekcích, a to i takové tituly, na které se ještě nedávno stály fronty. Z knihy se stalo pouhé zboží, a témata kultura a peníze už se nenávratně spojila.⁷

2.3. Svobodná poezie

Po letech, kdy umělecká tvorba byla značně omezená a okruh vydávaných titulů úzký, umožnila svoboda výrazné rozvrstvení scény. Někteří tvrdili, že v nepřehledné mnohosti nebyl čas na nic kloudného, jiní zastávali názor, že právě ona mnohost a svoboda konečně dopřeje ty nejlepší podmínky pro umění.

První polovina 90. let byla posledním obdobím, kdy se poezie vydávala v desetitisícových nákladech a opravdu se kupovala a byla čtená. Poezie v této době byla spíše „*zpřítomněním minulosti*“. V první řadě se vydávala díla, která do této doby nemohla působit na poli oficiální literatury, a povětšinou to byla díla „zastaralá“, napsaná i několik desítek let nazpět. Knihupecké pulty zaplnily tituly samozřejmě jak samizdatové, tak exilové literatury a začala vycházet i tvorba undergroundu a poválečného surrealismu. Na scéně samozřejmě nechyběli ani debutující autoři.

V této směsici se objevila i nová díla generace tzv. osamělých běžců (jak ji nazval Petr. A. Bílek). Jedná se o autory narozené kolem roku 1950 a později, kdy v počátcích své tvorby v 80. letech konečně našli svou cestu a styl v dobovém umění a téměř okamžitě se celý literární svět přetransformuje v letech 90., čímž tito autoři ztrácí půdu pod nohama.⁸

⁶ HRUŠKA, Petr, ed., a kol. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008. S. 15.

⁷ HRUŠKA, Petr, ed., a kol. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008. S. 17.

⁸ KOŽMÍN, Zdeněk a TRÁVNÍČEK, Jiří. *Na tvrdém loži z psiho vína: Česká poezie od 40. let do současnosti*. Brno: Jota, 1998. S. 247-255.

Vlivem oné šokující změny pro současné autory, vydávání minulé poezie a také preferencí společnosti, nestíhala poezie reagovat na současnou situaci. Většina básníků se odvrací od společenského dění a jejich poetika vzniká z jejich vnitřního světa a vlastního hledání.⁹

Může se zdát, že literatura se výrazně „*depolitizovala*“. Jiří Kratochvíl tvrdil, že lidé se v této době obrací na spisovatele jako na smysluplné politiky spíše než umělecké autory. Přesto jsou autoři, kteří se věnují současnému politickému dění, spíše výjimkami. Hana Blažková se snažila mýtus depolitizace vyvrátit a tvrdí, že politizace a depolitizace jdou spolu ruku v ruce. Na jednu stranu se zdá, že literatura se oprostila od politiky, ale v závěru její depolitizace byla politická. Držela se atmosféry současné doby, která se vyznačovala především žitím, které nemělo být určováno a omezováno politikou. Nicméně političnost a ekonomika se staly a zůstaly hlavním tématem literárních diskusí a kritiky.¹⁰

V druhé polovině 90. let ustupuje poezie značně do pozadí. Přestože zájem o literaturu opadl napříč všemi žánry, poezie na tom byla nejhůř. Typické pro toto období jsou neustálé diskuse o významu básníka v demokratickém zřízení a krize poezie – proč ztrácí své postavení, prestiž a smysl. Roku 1996 se uskutečnilo první setkání básníků na moravském hradě Bítov, které se konalo následující roky až do roku 2000. Tématem byla právě ztráta smyslu a prestiže poezie. Na jednom z těchto setkání Lubor Kasal řekl, že ztrátou významu poezie se básníci snaží publikum zaujmout alespoň pobavením a transformují se tak do šašků.

Na knihu už se nemohlo pohlížet pouze jako na nositele umění a hlubšího významu, ale spíše jako na prodejní produkt. Z tohoto hlediska je samozřejmé, že se poezie odsouvá. Životní styl společnosti se změnil na konzumní, kdežto poezii zůstaly typické znaky, které se neshodovaly se zrychlením života. Zároveň společnost zahltila jiná forma zábavy, a to obrovský rozvoj technologií a internetu. Úloha celé kulturní oblasti se přesunula z národních a niterních hodnot na zábavu. V literatuře se začala preferovat tzv. čtivá literatura, která sloužila spíše jako odpočinek, než vytríbení ducha a intelektu.

Sbírkky už mnohem častěji měly podobu scvaknutých sešitků s nenáročnou grafikou, aby jejich vydání bylo co nejlevnější a mnoho jich bylo vydáno na vlastní náklady autora nebo s vnějším příspěvkem.¹¹

⁹ HRUŠKA, Petr, ed., a kol. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008. S. 37-42.

¹⁰ BLAŽKOVÁ, Hana. *Literatura bez úvazků? Mýtus nového začátku v politickém čtení devadesátých let*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2022. S. 48-60.

¹¹ HRUŠKA, Petr, ed., a kol. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008. S. 17-42.

2.4. Neuklizená poetika

Jistý přehled stavu české poezie po roce 1989 se pokusilo vypracovat mnoho¹² literárních historiků a vědců. Jejich snahy spočívaly v hledání společných znaků a obecných tendencí. Jak ale naznačuje Petr Hruška, „uklidit“ poetiku 90. let by bylo bláhové, jelikož chaos se stal jejím typickým znakem. V mnoha případech to vypadá tak, že sami autoři nechtěli být nijak ‚škatulkováni‘ po době, kdy všechno muselo mít jasně dané hranice.¹³

Jiří Trávniček ve své typologii vymezil tři ‚hlavní‘ proudy. Poezii *stylizací a tvořivosti*, jejíž autoři přepisují svět poezíí. Poezii *ztišení a řádu*, v níž autoři popisují svět ukotvený v pevném bodu mimo ně samotné, kam řadí i poezii s křesťanským základem. V poslední řadě vyčleňuje básníky soustředící se na realitu, mladé básníky.¹⁴ V tomto generačním rozčlenění se s ním shoduje i Karel Piorecký o 13 let později. Vydělil hlavní tři proudy, a to poezii imaginativní, spirituální a věcnou.¹⁵

Karel Piorecký se ve svém sumarizačním díle k poezii 90. let 20. století nevěnuje ani tak vymezení generačních proudů, ale spíše se snaží zmapovat vývojové tendence a navazování či přetváření tradic. Do opozice zde staví dva nejvýznačnější autory 90. let – Petra Borkovce a Jaromíra Typlta. Z jeho recepce získáváme jiný pohled na onu dobu, a to z názorů tehdejší kritiky. Nejde tedy jen o rozборы textů, ale spíše o to, co se tehdy od poezie očekávalo, jaký vývoj byl požadován, jaké tradice měly být zachovány a jaké zničeny. Borkovec reprezentuje klasickou estetickou poezii a Typlt jistou neoavantgardní scénu. Ze sledování reakcí kritiky dospěl Piorecký k jasnému závěru, a to že kritika toužila zásadně oddělit poetiku před a po roce 1989. V 80. letech scéně dominovala právě neoavantgardistická tvorba, a proto byl Borkovec přijímán výrazně pozitivně s jeho navázáním na tradice čisté, klasické a spirituální, kdežto Typltova poezie byla vnímána jako protest proti komunismu, který už nebyl zapotřebí.

Pozice kritiky 90. let ale byla sporná. Na jednu stranu se ke kritice vzhlíželo s očekáváním, že vnese dynamický řád do mnohosti literatury, na straně druhé bylo zřetelně vidět ustupování kritiky obyčejným referencím a recenzím. Kritika byla jako obor v krizi. Zároveň kritika ztratila své významné postavení a stala se už pouze dílčím názorem.¹⁶

¹² Např. Petr Hruška (*V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*, 2008), Jiří Trávniček a Zdeněk Kožmín (*Na tvrdém loži z psiho vína: Česká poezie od 40. let do současnosti*, 1998), Karel Piorecký (*Česká poezie v postmoderní situaci*, 2011), Miroslav Balaščík (*Postgenerace: Zátíší a bojiště poezie 90. let 20. století*, 2010).

¹³ HRUŠKA, Petr, ed., a kol. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008. S. 37.

¹⁴ KOŽMÍN, Zdeněk a TRÁVNÍČEK, Jiří. *Na tvrdém loži z psiho vína: Česká poezie od 40. let do současnosti*. Brno: Jota, 1998. S. 258-274.

¹⁵ PIORECKÝ, Karel. *Česká poezie v postmoderní situaci*. Praha: Academia, 2011. S. 24-78.

¹⁶ HRUŠKA, Petr, ed., a kol. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008. S. 22.

3. Poezie první dekády 21. století

3.1. Rozpínání literatury

Česká literární scéna se nepřestala rozšiřovat ani po vstupu do nového století. Počet nakladatelů a vydávaných titulů neustále rostl. Nejvyššího počtu vydaných knižních titulů za rok dosáhla Česká republika v roce 2008 a to 18 520 knižních titulů. Množství textů ve veřejném oběhu zvyšovala také internetová produkce. Kvantita literatury ale nebyla vyvážena kvalitou.

Nejenže se knižní trh neustále rozrůstal v oblasti počtu aktivních nakladatelství a počtu vydávaných titulů, ale také se rozpínal za hranice České republiky a dostalo se mu tak srovnání se světovou knižní produkcí. To vedlo k dlouhodobým diskusím o krizi české literatury.

Kontakt a propojení se světovou literaturou zajišťovaly především rozrůstající se festivaly a literární akce. *Festival spisovatelů* v Praze se vypracoval na pozici evropského významu a jeho hostem byli světoví autoři, jejichž dílo získalo literární cenu. Další významnou akcí je *Svět knihy*, knižní veletrh, který od roku 2006 stanovuje téma celého veletrhu na literaturu zahraniční země. Začaly vznikat i pravidelné akce regionálního rozsahu jako *Ortenova Kutná Hora* nebo *Šrámkova Sobotka*. Martin Pluháček, který organizoval setkávání básníků na hradě Bítov, začal pořádat festival *Poezie bez hranic* se zahraničními autory. Festival měl bohužel pouze tři ročníky.¹⁷

3.2. Digitalizace

V roce 1992 byla Československá republika připojena k internetu. Zejména potom v druhé polovině 90. let došlo k výraznému rozvoji tohoto média a ovlivnilo nejen celkovou společenskou komunikaci, ale také komunikaci literární. Nebylo to poprvé, co se literatura setkala s novým médiem – televize, rozhlas. S nástupem nového média se zákonitě musí změnit a přizpůsobit médium starší.

Zpočátku internet vyvolával v autorech strach. Tématem diskusí byl už i na výše zmíněném setkání autorů poezie na hradě Bítov v roce 1996, kde zaznívala slova strachu z neznámého. Není se čemu divit, literární obec si prošla několika zásadními proměnami za poslední uplynulá léta a má přijít další, ne-li zásadnější změna. Vize o tom, co internet bude pro literaturu znamenat a jak by se mělo s propojením těchto dvou médií naložit, byly rozporuplné. Jedni zastávali názor, že je internet zbytečný, jiní v něm viděli příležitost pro novou sféru umění. Byly osobnosti, které měly až přehnané fantazie, jak internet promění smysl psaní, jako

¹⁷ FIALOVÁ, Alena, ed. a kol. *V souřadnicích mnohosti: Česká literatura první dekády 21. století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014. S. 13-16.

například Petr Odillo Stradický ze Střdic. Věřil, že reklama přinese autorům zasloužené honoráře, nebo že autoři ve své poezii úplně opustí od používání metafor.

Nejprve literární obec toto médium v podstatě ignorovala. Literární dění postupovalo dále „přirozeně“, aniž by zaznamenalo existenci něčeho, co se později stane nejvýznamnějším médiem. Když už se o internetu hovořilo, nebylo to pozitivně. Postupně ale internetová literatura nabývala na síle a literární obec na ni musela brát zřetel.¹⁸

Internet přinesl jednu velikou výhodu, ale zároveň i prokletí. Svobodu publikování. Autor, který ani nemusí být autorem, může zveřejnit své literární dílo bez ohledu na přízeň nakladatele či kritika a kvalitu textu. Svoboda autorství, pramenící z internetové literatury, se rozšířila i mezi tištěné publikace. Nakladatelství začala nabízet službu POD (print on demand – tisk na požádání). Každý si tak mohl splnit svůj spisovatelský sen.¹⁹

Očekávalo se, že publikační možnosti internetu osloví spíše romanopisce a že je internet médiem právě pro prózu, jelikož mnohohlasný román více sedí k hypertextové technice nežli jednohlasá báseň. Opak byl ale pravdou a internetové prostředí ovládla poezie.

Literární kritici se ale shodovali na tom, že kromě změny formy a oné publikační svobody se literární forma textu nijak nezměnila. Nejzásadnější změna, kterou internet přinesl literárnímu životu bylo propojení textu s interaktivními prvky, jako jsou animace, audio, ilustrace a video. Literatura knižní a internetová se tedy výrazně ve svém konceptu a sdělení neliší, naproti tomu forma rozdělila kritiky i čtenáře na dva tábory – obrazovka vs. papír. Ludvík Vaculík jako zastávce papírové knihy označuje internetovou publikaci jako něco, co vlastně neexistuje a není reálné. Na obrazovce se objeví pouze zpráva o existenci textu.

Na počátku nového století už se značně rozvíjely literární servery. Jakožto nezaběhnutého média se jich ujali hlavně experimentátoři neoavantgardní literatury a amatéři. Jak již bylo zmíněno výše, primárním žánrem internetu se stala poezie. Mohlo se zdát, že tak jednou znovu zažívá poezie svůj vzestup ve změněné formě. Toto zdání ale nebylo pravdivé. Sice se na internetu nacházelo mnoho poezie, ale byla to převážně amatérská tvorba, která by se nedostala do periodik či nakladatelství. Poezie tištěná média neopouštěla.

Vzhledem k tomu, že literární produkce na internetu u nás byla oproti okolnímu světu značně opožděna (nejzazší experimenty této povahy spadají až do konce 50. let 20. století), troufám si říci, že se rozvíjela přirozeně a rychle. V roce 2001 se v několika periodikách objevila internetová literatura jako téma (ankety např. v Literárních novinách o vztahu autorů

¹⁸ PIORECKÝ, Karel. *Česká literatura a nová média*. Praha: Academia, 2016. S. 18-35.

¹⁹ FIALOVÁ, Alena, ed. a kol. *V souřadnicích mnohosti: Česká literatura první dekády 21. století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014. S. 16.

k internetu, časopis *Host* věnoval tomuto tématu celé třetí číslo tohoto roku). V polovině dekády byla internetová literatura tak rozrostlá, že se začala promítat i do tištěné literatury, především do periodik. Například v roce 2005 časopis *Tvar* začal vydávat pravidelnou přílohu s texty z internetu. I v jiných periodikách se stále více začaly objevovat texty původně zveřejněné internetovou formou.

Stále ale nepanovala shoda, zda je internetová literatura uměleckým přínosem. Mnoho kritiků zastávalo názor, že se nejedná o žádný přelom v poetice. Jonáš Hájek tvrdil, že básní jak s vyšší, tak nižší uměleckou úrovní vzniká v obou médiích stejně. Neustále je ale řešeno riziko publikační demokracie. Kdokoliv může na internetu zveřejnit svou poezii bez ohledu na kvalitu. Petr Cěkota v internetovém básnictví vidí výhodu pouze jako „*terapeutického prostředku pro některé frustrované literáty*.“²⁰ Jonáš Hájek vidí literární servery „*jako takovej lepší šuplík*“²¹, kde autor dostane neprofesionální kritiku líbí/nelíbí, a dílo stále zůstává v podstatě nevydané. Piorecký v této neregulovanosti a otevřenosti vidí naivní pojetí poezie jako psychohygienu, v čemž se připodobňuje Cěkotovy. Ondřej Neff zase říká, že vznikl nový žánr, který internetu prospívá, jako citáty a parodie a přivádí zpět k životu anekdoty.²²

Populárnější formou „literatury“ na internetu se staly weblogy. Zpočátku se jich drželi hlavně amatéři. Nejčastější formou weblogů byl internetový deníček, a to nejen u nás, ale i ve světě. Čtenářů internetových blogů neustále přibývalo. Velkou část popularity weblogů podpořila možnost čtenářů na článek či jiný textový útvar reagovat a rozvíjet diskusi. S nárůstem čtenářské základny začala internetovou formu využívat i větší média, která dříve vycházela jen v tištěné podobě. Rozrůstání internetové literatury už nemohli ignorovat ani zavedení autoři a svůj blog si založil například i Jaromír Typlt a jako vedlejší platformu i publicisté, jako například Eva Hauserová. Internet se stal nedílnou součástí publicistiky a autoři jej mohli využívat ke zveřejnění jakéhokoli obsahu. Mezi spisovateli obsah blogů zahrnoval především věci, pro které nebylo místo v tištěných periodikách.

Koncem desetiletí byla spuštěna česká verze brzy celosvětově nejrozšířenější sociální sítě Facebook. Díky sociálním sítím začala úspěšnost weblogů upadat. Málokterý autor psal do periodik, vedl web, a ještě figuroval na Facebooku. Také už se internetové servery nedaly považovat za jedinou svobodnou platformu pro autorství.²³

²⁰ PIORECKÝ, Karel. *Česká literatura a nová média*. Praha: Academia, 2016. S. 33.

²¹ PIORECKÝ, Karel. *Česká literatura a nová média*. Praha: Academia, 2016. S. 52.

²² PIORECKÝ, Karel. *Česká literatura a nová média*. Praha: Academia, 2016. S. 46-52.

²³ FIALOVÁ, Alena, ed. a kol. *V souřadnicích mnohosti: Česká literatura první dekády 21. století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014. S. 28-29.

V roce 2008 už byla některými autory i kritiky internetová literatura, zejména poezie, považována za součást oficiální literatury jako rovnocenná s tištěnými texty. Diskuse o přínosu a smyslu internetové literatury ale neutichaly. Karel Piorecký ve své úvaze *Kde začíná současnost?* kritizoval především recepci poezie autory, kteří se etablovali na literárních serverech. Tvrdí, že básníci publikující hlavně na internetu vidí poezii jen jako „*intimní sdělování životních obsahů*“ bez ohledu na jazykovou kompozici, ve které spočívá umění poezie. Literární servery získaly svou popularitu především díky tomu, že fungují jako otevřená diskuse. V této diskusi ale nejsou dané komunikační role, jako je tomu v tištěných médiích. Čtenář může být zároveň kritik, vzápětí pak i sám autorem. Z reflexe se tak vytrácí profesionalita. Mnoho autorů také publikuje na internetu pod pseudonymem. Piorecký z toho usuzuje, že básníci nevěří v kvalitu svých textů.²⁴

Na tuto úvahu odpověděl Jakub Řehák, který Pioreckého obvinil z předsudků vůči internetové tvorbě. Nesouhlasí s tím, že kvůli postrádání profesionality klesají na hodnotě texty, a že autorův postoj k poezii je určován médiem v němž publikuje. Tvrdí, že nejde o žádný převrat či novou formu. Stejně jako Hájek zastává názor, že v obou médiích vzniká stejně dobrých i špatných textů.²⁵

Ostatně dojít ke shodě v tomto tématu je náročné. Básně publikované internetovou formou zcela jistě mohou být umělecky kvalitní a věrné jazykovému umění poezie, ale vzhledem k volnosti publikování nejsou autoři nijak omezeni. Většina textů na internetu je spíše výsledek zájmové činnosti nežli spisovatelské práce. V tištěných periodách figuruje osoba, která vybírá, jaké texty budou moci být zveřejněny, při vydávání díla zase figuruje redaktor, který apeluje na autora se změnami k ‚dokonalosti‘ díla. Jak tvrdil Piorecký, na internetu se nachází hlavně díla, která by se nedostala do periodik či nakladatelství.

3.3. Literární ghetto

První dekáda 21. století byla stále dozvukem let 90. Svoboda nově nabyté demokracie, která způsobila oproštění literatury od společenských a dějinných úkolů, předurčila budoucí vývoj literární kultury. Celé desetiletí provázely nekončící diskuse o krizi literatury a jejím dalším směřování. Debaty o smyslu a úrovni literatury u nás začaly už v 90. letech a na konci nultých let značně eskalovaly. Podnětem pro vnímání současného stavu literatury jako krize bylo již výše zmíněné srovnání s celosvětovou literární scénou.

Nejživější diskuse odstartovala esej Štefana B. P. Švece *Krize české literatury*. Za četné reakce vyvolané touto esejí stojí pravděpodobně i styl, jakým Švec svou kritiku podává. Text

²⁴ PIORECKÝ, Karel. *Tvar: Kde začíná současnost?*, 2008, č. 20.

²⁵ ŘEHÁK, Jakub. *Tvar: Nakažení?*, 2008, č. 21.

je sám o sobě velice provokativní. Jeho kritika patří nesoučasnosti literárních témat, resignaci autorů, nezajímavosti literárních periodik, opožděnosti literární vědy, ale i nevýznamnosti českého národa pro svět.

Jako největší problém se mu jeví nezájem české čtenářské obce o vlastní národní literaturu. Podle soudobých průzkumů čtenářství došel k závěru, že lidé nepřestávají číst, jen je naše spisovatelská obec nedokáže zaujmout. Obviňuje autory především z toho, že nedokážou umělecky hodnotně a čtenářsky lákavě zpracovat společenská a aktuální témata jako autoři jiných světových literatur. Stejně tak soudí i literární časopisy, které by podle jeho slov měly být předvojem veškerého kulturního dění a místo toho jen povlávají za společenským vývojem. Neschopnost redakcí přitáhnout čtenáře názorně ukázal na porovnání titulků z tuzemských literárních periodik s titulky kulturních časopisů ze zahraničí.²⁶

Z rozhovoru, který následně poskytl Boženě Správcové pro časopis *Tvar*, se dostaly v tématu krize literatury ještě malinko dál, a přestože Švec viní z krize nejvíce autory, z rozhovoru získáváme pocit, že v krizi není jen česká literatura, ale celá česká kultura. A těžko říci, kdo za to nese vinu.²⁷

V sumarizačním díle k české literatuře první dekády 21. století *V souřadnicích mnohosti* tvrdí, že Švecova ostrá kritika umožnila zpozorovat rozdělení literátů na dvě skupiny. V závěru ale poznáme, že o viditelném rozdílu se mluvit nedá. Málo autorů a kritiků sice vidělo situaci stejně vyhoceně jako Švec, ale na tom, že jistá krize opravdu existuje, se shodli téměř všichni. Rozdíly v názorech samozřejmě byly, a to především o tom, v jakém odvětví literární obce krize probíhá a proč.

Většina autorů reagující na Švecovu kritiku spatřovala největší problém v soudobé literární kritice. Jakub Vaníček nehovoří pouze o krizi literatury, ve své eseji se dostává až ke krizi společenské a ekonomické. Komerce, neřízený byznys a důraz na individualitu podle něj způsobil odsunutí do pozadí všeho, co je ziskové až v dlouhodobé návratnosti. Tím nejvíce trpí kultura. Tvrdí, že krize literatury se skrývá v nedeterminované kritice, která neklade žádné požadavky, není jednotná a nesleduje daný směr, jako tomu bylo vždy v minulosti.²⁸

Na diskuse o krizi současné literatury reagoval i Pavel Janoušek, jehož názor by se dal považovat za jistou opozici. Příznaky diskutované krize současnosti nevyvracuje a velice přesně je definuje. Nicméně jeho základní pravdou zůstává, že česká literatura je podle slov vždy

²⁶ ŠVEC, B. P. Štefan. *A2: Krize české literatury*. 2008, č. 13.

²⁷ SPRÁVCOVÁ, Božena. *Tvar: Věřím, že kde je prostor, tam se nakonec bude i litat (rozhovor se Štefanem Švecem)*. 2008, č. 10.

²⁸ VANÍČEK, Jakub. *Tvar: Krize? Kritika? Dějiny?* 2009, č. 8.

soudobých kritiků v krizi už od dob národního obrození a že krize je jev pro literaturu zcela běžný. Polemiky o krizi literatury nalezneme v každém období literární historie, ať už to byly doby, kdy česká literatura upadala, či naopak vzkvétala. Slova o krizi nejsou nutně špatná. Usilují o změnu poměrů, o novotu a vyvýšení. Těžké je potom ale určit, kdy je krize reálná a kdy je pouhou lamentací a opakováním toho, co už bylo řečeno, místo toho, aby bylo hledáno a nalézáno řešení.²⁹

Božena Správcová ve svém článku *Poločas rozpadu* tvrdí, že se poezie vytrácí. Literární časopisy a kulturní deníky už rezignují na otiskování vycházející poezie, ale také v nich nelze najít dostatek kvalitních recenzí. Vínu udává jejich peněžní vyčerpanost a neschopnost zaplatit dostatečné honoráře jak autorům, tak recenzentům a kritikům. V závěru dodává, že sice je poezie na hraně, ale ještě se stále vydává a v tom spatřuje naději.³⁰

Česká literatura nenávratně změnila svou podobu. Nedostala nadějným představám o rozkvětu počátku 90. let. Pozornost společnosti se od literatury spíše odvrací. Literatura se stala nadbytečnou, či v krajním případě až zbytečnou, a žije si ve svém ghettu. Z části za to nesou vinu autoři, z části kritika, ale také tendence poezie opouštět skutečnost. Současná tvorba se tak začala ztrácet, rozhodně ale nepřestala žít. Nemyslím, že by debaty o krizi byly pouhou lamentací, jak o tom hovořil Pavel Janoušek. Literatura se zkrátka musí smířit s tím, že společnost se proměnila. Z Mukařovského *Studii estetiky pramení*, že základní věc, na které závisí estetická funkce, je společnost. Pokud se tedy změní společnost, musí se změnit estetika.

3.4. Poezie v odloučení

Přestože poezie byla v minulosti výsostným žánrem literatury a v některých obdobích i nejčtenějším, od 90. let se stále více uzavírala do odloučeného prostoru a na „výsluní“ ji nahradily jiné žánry. V diskusích o literární krizi byla právě poezie nejzmiňovanější a v literární historii bychom asi nenašli období, kdy by byla poezie takto přehlížena.

V rozhovoru pro časopis *Tvar* s názvem *Poezie už byla* Petr Boháč řekl, že poezie nenávratně ztratila svou moc oslovit. Tuto moc převzaly jiné formy umění, pro společnost atraktivnější – televize, film, hudba či výtvarné umění.³¹

Poezie jako by se oddělila od společnosti i od literatury. V literatuře jako takové se začal nejvíce vydávat *mainstream*. Prostě to, co lidé chtěli číst a na čem se dalo vydělat. Poezie byla čtenářstvem odsunuta na periferii. Petr Král ve své úvaze došel k závěru, že sami básníci se ani nesnaží zaujmout širší veřejnost, být viděni. Diskusím a konfrontacím se vyhýbají, upadají

²⁹ JANOUŠEK, Pavel. *Tvar: Krize krize*. 2009, č. 20.

³⁰ SPRÁVCOVÁ, Božena. *Tvar: Poločas rozpadu*. 2007, č. 20.

³¹ SPRÁVCOVÁ, Božena. *Tvar: Poezie už byla (rozhovor s Petrem Boháčem)*. 2007, č. 20.

tvůrčí ambice a často se zdá, že cílem jejich díla je jen „vytvořit si potřebný repertoár“. Zároveň kritizuje například Švece nebo i Petra Boháče za to, že hledají poezii jinde než v jazyce a místo toho, aby v rámci své profese za poezii bojovaly, obrací pozornost k výtvarnému umění, divadlu a hudbě, které není poezií, jen může nést některé její znaky.³² Švec a Boháč nebyli jediní, kteří se od poezie odvrátili a začali hledat jinde. Z literárních kritiků to byl třeba i Petr A. Bílek a Jiří Trávníček.

Většina kritiků vyjadřujících se ke krizi poezie vidí největší problém v upadající literární kritice. Demokracie a ekonomický systém rozdmýchaly několik společenských neduhů, jako jsou konzumní a reklamní závody a přehnaný individualismus – „každý svého štěstí strůjce“. To způsobilo, že literární časopisy, které kritiku nejčastěji přinášejí, sotva přežívají a nemohou nabídnout dostatečné honoráře za kvalitní recenze. Také to ale znamená ztrátu autority samotných kritiků, protože „mi přece nikdo nebude říkat, co mám číst“. Ztrátou postavení opouštěl kritiky zájem poezii recenzovat. Nejčastějším případem tedy bylo, že recenze na básnické sbírky psali sami básníci a tím více se poezie utvářela v uzavřenou společnost.³³

Východisko pro tuto situaci spatřoval každý v něčem jiném. Na výše rozebíranou esej od Štefana Švece *Krise české literatury* odpověděl Milan Děžinský jakousi výzvou, zvoláním *Básníci, vylezte z děr!* Nabádá básníky, aby přijali nové mediální prostředí a využili toho, co jim nabízí. Aby vylezli ze svých nor a udělali ze svého díla „reklamu“, alespoň aby se dostali do povědomí širší veřejnosti.³⁴

Švec v rozhovoru se Správcovou i ve svém příspěvku pro časopis *A2 Reflexe psaná z ghetta* odmítá myšlenku, že poezie je v krizi. Jen přijímá a prosazuje to, že poezie žije za vystavěnými zdmi, kde si tvoří svůj svět a hodnoty skupina lidí ocitající se za těmito zdmi dobrovolně. Tvrdí, že básníci by tuto skutečnost měli přijmout za vlastní a vystavět pro poezii uzavřený prostor, který bude přístupný jen lidem, kteří se o poezii skutečně zajímají. Zároveň ale netvrdí, že tyto zdi by jednou nemohly být zbořeny, jen v to nemá veliké naděje. Švec také nabádá ke smíření s novou podobou poezie, kterou můžeme nalézt v písničkářství, divadle nebo i výtvarném umění.³⁵

S odloučením poezie souhlasil i Petr Boháč. Myšlenka toho, že si poezie bude žít pouze sama pro sebe se mu zdála nejrozumnější. Neshoduje se Švecem ale v tom, že bychom měli poezii hledat jinde. Nabádá sice také k novým formám umění a projevu, ale poezie by se podle

³² KRÁL, Petr. *Tvar: Mluvíme o tom též?* 2008, č. 10.

³³ BALAŠTÍK, Miroslav. *Host: Literatura v čase zahrádníků (rozhovor s Luborem Kasalem)*. 2009, č. 9.

³⁴ DEŽINSKÝ, Milan. *Host: Básníci, vylezte z děr!* 2008, č. 9.

³⁵ SPRÁVCOVÁ, Božena. *Tvar: Věřím, že kde je prostor, tam se nakonec bude i litat (rozhovor se Štefanem Švecem)*. 2008, č. 10. A ŠVEC, Štefan. *A2: Reflexe psaná z ghetta*. 2008, č. 13.

něj měla celá zavřít. Poezie je vázána na jazyk a z pravidla v psané formě. Proto v nových formách (např. slam poetry) nespátňuje poezii jako takovou.³⁶

Piorecký a Král se shodovali v tom, že poezie je čistě projevem v jazyce, který se vyskytne až na papíře, a je důležité, co předá čtenáři. Ale na poezii se dávají z odlišných postavení – tvůrce textu (básník) vs. kritik. Na stránkách *Tvaru* si vyměnili polemiky o tom, jak by se měla současná poezie psát, a jak recenzovat. Král vidí poezii jako zázrak, něco, co se spojuje s vnějším světem jakoby mimochodem, co klíčí v samé osobnosti básníka. Největší problém shledává v tendenci kritiků úkolovat básníky, zadávat jim seznam témat, kterým se musí věnovat, aby zůstali aktuální k současnému dění.³⁷ Piorecký mu oponuje s tím, že úkolem kritika není text vnímat pouze jako přijímatel, ale mnohem komplexněji, v kontextu autorovy tvorby minulé a celé literární scény a v dynamičnosti všech vrstev napříč textem, které musí vyvolat emoci. Zajímá ho víc, než jen jak dílo vzniklo. Věří, že současná kritika i poezie by na sebe měly klást vyšší nároky, protože pokud poezie zůstane uzavřena sama do sebe a bude prožívat své umění jen formou tohoto zázraku, přestane být poezií, spíše bude zájmovou činností. Nabádá autory i kritiky, aby se sami snažili poezii zviditelnit.³⁸

3.5. Společné tendence

V části o české poezii nultých let 21. století díla *V souřadnicích mnohosti* Petr Hruška vytvořil přehled několika tendencí směřování poezie na základě znaků, ve kterých si jsou básníci podobní. Rozhodně se ale nedá mluvit o zjevné příbuznosti poetik jednotlivých básníků či jejich cílů. Většina autorů byli samostatní jedinci bez zjevné inklinaci k dalším autorům a poetika každého z nich byla individuální. Podle slov Petra Hrušky by ani nebylo poezii vlastní, kdybychom mohli mezi básníky vydělit jasně zřetelné hranice a znaky a podat ucelený přehled několika proudů poezie. Už v 90. letech Hruška označil básnickou obec jako „*sumu solitérů*“.³⁹ Tehdejší snahy o sjednocení autorů ke společnému uměleckému počátku a směřování díla se nevydařily. Poezie se stále více uzavírá a stahuje do intimního prostředí. Básníci vycházejí ze svého vnitřního prožitku a vidění světa. Přesto Petr Hruška nalézá jisté společné znaky.

Stejně jako v minulém desetiletí se i na počátku nového tisíciletí navazuje na dlouhodobé tradice křesťanské a spirituální poezie. Náboženské tematiky se drželo množství autorů, ale její recepce se začala proměňovat. V tomto období byla tradiční spirituální poezie vycházející z křesťanské víry vlastní hlavně autorům starší generace, narozených ve 30. a 40 letech 20.

³⁶ SPRÁVCOVÁ, Božena. *Tvar: Poezie už byla (rozhovor s Petrem Boháčem)*. 2007, č. 20.

³⁷ KRÁL, Petr. *Tvar: Mluvíme o tomtéž?* 2008, č. 10.

³⁸ PIORECKÝ, Karel. *Tvar: Na protilehlé straně*. 2008, č. 13.

³⁹ HRUŠKA, Petr, ed., a kol. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008. S. 42.

století.⁴⁰ Typickým znakem jejich tvorby bylo přímé odkazování k náboženským motivům v textu, jako například přímé oslovování Boha nebo jiných svatých. Básně často nesly formu modlitby či zpovědi. S generací narozenou okolo roku 1970, která debutovala v 90. letech, začíná mizet explicitní vyjádření témat a motivů křesťanství.⁴¹ Jejich poezie se už blíží více ‚pojmenování‘ spirituální nežli křesťanské. K nalezení hlubšího smyslu nebo obecnějšího významu tito autoři vychází z každodennosti a všedních jevů. Spojují se tak dvě poetiky, které se dříve rozlišovaly – spirituální a civilistní. Náboženské motivy se v textu neobjevují přímým odkazováním či pojmenováním. Jako by se křesťanská víra pomalu vytrácela. V textu se objevují tyto motivy velice nenápadně, spíše jako podtext odkazující k vyšším duševním hodnotám a existencionálním otázkám.⁴²

Nejvíce autorů první dekády 21. století se přiklání k poezii každodennosti, také označované jako civilistní. Inspiraci nacházeli v tvorbě Skupiny 42. Básníci zachycovali zdánlivě obyčejné věci každodenně zaznamatelné a v básni jim propůjčovali skrytý význam, odhalovali jejich tajemství a skryté vazby. Obyčejné se v jejich básních stává neobyčejným. Pro tyto texty byl typický volný verš až prozaizace. Autoři zdánlivě popisovali běžné jevy, část rozhovoru, výsek děje a domýšleli souvislosti, vyprávěli příběh, který dával těmto výsekům a náčrtům hlubší smysl. Často se v textech uchylovali k popisům konkrétních míst s důrazem na jejich zvláštnost. Básně bývaly také podobné zápisům v deníku právě kvůli konkretizaci nejen místa, ale mnohdy i času. Formát podobný deníku byl i projekt *Jedna Věta* časopisu *Revolver Revue*, jehož koncept vymyslel Viktor Karlík. Autor po dobu dvanácti měsíců napíše každý den jednu větu, která je tímto ukotvena v konkrétním čase. V roce 2012 psal *Jednu Větu* Pavel Kolmačka, jehož věta „*Jako by skutečnost, že přibližování vlaku, sníh na polích a roztřepení mraku nad nádražím vídám denně, opravňovala říci, že jsem neviděl nic.*“ by se dala považovat za programové východisko poezie každodennosti.⁴³ Tento druh poezie byl blízký hlavně střední generaci, jejíž autoři debutovali v 90. letech, ale i soudobým debutantům.⁴⁴

Skupina autorů s velice příbuznou poetikou a uměleckým pojetím poezie navazují na jinou tradici poezie, a to surrealistickou. Surrealistické snažení přetrvává v české poezii již od prvního uskupení Skupina surrealistů v ČSR, založeného roku 1934. Surrealistům bylo vždy vlastní

⁴⁰ Např. Jiří Kuběna, Viola Fischerová, Pavel Rejchrt, Zdeněk Rotrekl.

⁴¹ Např. Petr Borkovec, Martin Stöhr, Pavel Kolmačka, Miloš Doležal.

⁴² Tento odklon od tradičních postupů nalezneme i v díle Petra Borkovce, který v předchozím desetiletí navazoval na tradiční poezii vycházející z křesťanské víry. Ve svém díle se začíná soustředit spíše na existencionální tajemství všedních věcí a vztahů. (FIALOVÁ, Alena, ed. a kol. *V souřadnicích mnohosti: Česká literatura první dekády 21. století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014. S. 53.)

⁴³ KOLMAČKA, Pavel. *Jedna věta*. Praha: ERR, 2012. S. 5.

⁴⁴ Např. Petr Hruška, Petr Motýl, Tomáš Řezníček, Jakub Řehák, Irena Šťastná.

shlukovat se do skupin a provázet svou tvorbu skupinovými akcemi. Soudobí autoři navazující a pokračující v surrealistické tradici jsou jedinými, kterým se podařilo vytvořit oficiální uskupení. Skupina českých a slovenských surrealistů (založena 1993) navazuje na úsilí meziválečného okruhu autorů kolem Karla Teigehe. V Brně se na přelomu 80. a 90. let formovala surrealistická skupina A. I. V. Autoři, kteří psali imaginativní poezii, ale nebyli pouze členi těchto skupin. Mimo ně byli autoři figurující individuálně, kteří ale se skupinou volně spolupracovali a nedistancovali se od jejích vymezení. Imaginativní poezie byla značně rozvětvená.⁴⁵ Okruh těchto autorů na základě surrealismu pracoval hlavně s fantazií a imaginací. Skrze ni se snaží „osvobodit“ od stereotypu a předepsaného života. Každý z básníků má svůj způsob, jak imaginací protkat svůj text. Tematika byla velice různorodá, v básních se vyskytovaly sny, zaznamenávání obrazů reality či představivosti, odkazy k historii, kontrasty mezi vzpomínkou a přítomností a další.

V každém období nalezneme experimentální proud poezie. V prvním miléniu 21. století se tyto experimentální tendence stahují až k úplnému základu nejen poezie ale i lidské schopnosti promluvy. Pozornost autorů se obrací přímo k řeči, ke slovu jako takovému a způsobu jeho používání. Jak slovo propojuje realitu člověka a světa. Schopnost člověka promluvit a používat slovo je samo o sobě něčím tajemným. Díla tohoto typu se často soustředovala i na promluvu. Autoři tak pracovali i s jinými formami umění, jako je video, malba nebo audio. Například Jaromír Typlt ve spolupráci s jinými autory vytvářel díla na hranici poezie a „*filmového klipu, výtvarného díla nebo akustické nahrávky*“. Hudebník a básník Petr Váša zase spojuje recitaci s divadelním výstupem. Další autoři pracovali například také se slovy z cizích jazyků či s dialekty. Vznikalo mnoho děl na hranicích literatury propojované s dalšími médii.⁴⁶

3.6. Přelom desetiletí

Desetiletí končí snahami a voláním po angažované poezii. Literární obcí rezonovaly touhy navrátit poezii doprostřed společenského dění. S tím ale vyvstala otázka, co vlastně angažovanost znamená. Mezi širokou společností tento výraz vyvolával negativní reakci v rámci spojování angažované literatury s politickou ideologií komunismu. Ondřej Buddeus, z části i z tohoto důvodu, odmítal termín angažovaná. Nazývá toto pojmenování jako anachronismus. Dle jeho slov by stačilo prostě „*nebýt lhostejný*“. Nejde tedy ani tolik o to, co je angažovaná poezie, ale čím by měla být v současnosti. Buddeus vidí směr nové poezie

⁴⁵ Skupina českých a slovenských surrealistů: Albert Marenčin, Jan Švankmajer. A. I. V.: Jakub Effenberger, Bruno Solafík. Další: Jan Řezáč, Pavel Řezníček a další.

⁴⁶ Zdroj pro celou podkapitolu: FIALOVÁ, Alena, ed. a kol. *V souřadnicích mnohosti*. Praha: Academia, 2014. S. 51-65.

v nutnosti vystoupení básnickova já, jeho subjektu, z intimního prostředí. Vystoupit z „*exilu*“ do skutečného světa a pokusit se přebít komerční a mediální zábavu.⁴⁷

Filozof Michael Hauser ve své úvaze o angažované poezii upozorňuje na to, že diskuse o krizi poezie nevycházejí ani z krize kritiky či neschopnosti autorů, ale z proměny estetiky. V této fázi odkazuje na Jana Mukařovského a jeho *Studie z estetiky*. Mukařovský říká, že funkce estetické a mimoestetické mezi sebou nemají pevnou hranici. Umění, jakožto nositel estetické funkce v sobě tudíž zohledňuje i obsahuje mimoestetické jevy a je jimi ovlivněno. Neexistují věci či díla, které by mohly nést estetickou funkci nezávisle na dobu, místo a jejich hodnotitele. Estetická funkce tedy nezávisí na jednotlivci, ale je vázána na postoj společenského celku.⁴⁸ Úpadek umění tedy přisuzuje ztrátě místa v socio-ekonomickém prostoru, který dříve umění mívalo. Něco s významnou hodnotou může vzniknout jen na místě, které je prázdné a ono něco (v tomto případě umění) tuto prázdnotu vyplní.⁴⁹ Estetická norma se výrazně individualizovala, splývá s dílem samotným a je posuzována podle osobních měřítek. Prvky vlastní postmodernismu angažované poezii podkopávají nohy. Všechny věci jsou určeny ke krátkodobé spotřebě a neustále je nahrazují věci nové. Samotná věc je potom nestálá a zcela nahraditelná. Básník ale ve svém textu potřebuje centrální věc, o které ve své básni bude vypovídat a kterou vyzdvihne nad ostatní. Principy kapitalismu, ziskovost a neustálý obrat trhu není poezii vlastní. Na jakou věc by se tedy poezie měla zaměřit, aby mohla reálně vystupovat jako angažovaná z postmoderní kultury kapitalismu? Hauser předpokládá že angažovaná poezie může vzniknout jen tehdy, když opustí „realitu“, zapomene na všechny zkušenosti a představy o skutečnosti a vydá se hledat nový svět.⁵⁰

Na Hauserovu úvahu navazuje anketa *Co to je angažovaná literatura?*, na kterou odpovídali mimo jiné členové literární skupiny Fantasia (Adam Borzič, Kamil Bouška a Petr Řehák), která vstoupila do literatury v roce 2008 s cílem psát angažovanou poezii. Význam pojmu angažovaná chápou autoři velice podobně. Znamená pro ně nějakou účast, souznění a soucítění s aktuálním světem. Adam Borzič tvrdí, že angažovaná poezie nemusí být nutně aktuální co se týče tématu, ale je podle něj důležité, aby setrvala v přítomném čase. Básníci až příliš touží po věčnosti svých děl, ale nejdříve musí být přítomní v současném světě. S tím souhlasí i Kamil Bouška. Primárním znakem angažované poezie podle něj je, že existuje závisle na čase a kontextu. Zároveň je nutné, aby básník pouze nezaznamenával současnost, ale vtělil se do ní,

⁴⁷ BUDDEUS, Ondřej. *Tvar: Angažovaná literatura? Prosím zapněte si bezpečností pás*. 2010, č. 20.

⁴⁸ MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Studie z estetiky*. Praha: Odeon, 1966. S. 19-25.

⁴⁹ Zde Hauser vychází opět z Mukařovského (*Studie z estetiky*, 1966) a také ze Slavoje Žižky (*The Fragile Absolute*, 2000).

⁵⁰ HAUSER, Michael. *Tvar: Proč potřebujeme angažovanou poezii?* 2010, č. 20.

aby myslel z ní.⁵¹ Autoři skupiny *Fantasia* využívali ve svých dílech především imaginaci jako bránu k současnosti. Ve svém debutu sborník *Fantasia* (vydáno roku 2008) si vytyčili za svůj programový cíl *nový patos*. Karel Piorecký označil toto dílo za událost literární sezóny. Oceňuje jejich přístup k hledání nových možností, který ale čerpá z pevného základu. Jejich divokou imaginaci a vášnivost (neboli nový patos) vyvažují kulturním zázemím a četnými odkazy na tradice.⁵²

Také okruh autorů kolem časopisu *Psí víno* (především Jan Těsnohlídek ml. a Petr Štengel) formovali svou představu angažované poezie. Vystavěli své přesvědčení na tom, že je poezie v rámci uměleckého stylu básnického jazyka těžce pochopitelná pro širokou veřejnost. Snažili se tedy o jednodušší jazyk, opouštěli od složitých básnických metafor, aby získali širší okruh čtenářů. Petr Štengl také došel k závěru, že poezie s politickým tématem vyvolává ve čtenářské obci nejbouřlivější reakce.⁵³

Přestože podle Petra Hrušky snaha o angažovanost těchto básníků nijak viditelně nerozšířila čtenářskou obec, alespoň odstartovala proces pro hledání nových způsobů. Básníci musí znovu hledat a definovat svůj postoj k poezii a vztah ke čtenáři.⁵⁴

4. Bezprostřední současnost

4.1. Smýšlení o poezii

První polovina druhé dekády 21. století se stále nese ve smyslu diskusí o angažovanosti poezie. Jakub Vaníček ve své první úvaze nového desetiletí *Básník a budoucnost* navrhuje další směřování nejen poezie, ale celé literatury. Cestu vidí v tom stát se multikulturní – tedy společnou kulturní základnou širokého okruhu lidí, ne-li úplně všech. Umění by mělo nabízet svět, ve kterém neexistují ghetta a hlubší rozdělení společenství. Pokud by na sebe umění vzalo tuto funkci, nejen jako multikulturní základna, ale také jako boj proti „agresivnímu kapitalismu“, pak nezáleží na tom, jestli má autor blíže k lyrice nebo epice.⁵⁵ Bylo by potom ale vůbec takové umění uměním a poezie poezií? Působí to, jako kdyby se Vaníček snažil navrátit literatuře sekundární funkci, o které přišla v 90. letech a znovu udělat ze spisovatelů základ národní a kulturní identity.

Ve 20. čísle *Tvaru* roku 2010 v rámci odpovědi na anketu *Angažovaná literatura?* odpověděl Jan Těsnohlídek ml. básní *Rasistická poezie*, která vyvolala sporné ohlasy. Báseň je

⁵¹ *Tvar: Co to je angažovaná literatura?* 2010, č. 12.

⁵² ŠIKTANC, Karel. PIORECKÝ, Karel. *Nejlepší české básně*. Brno: Host, 2009. S. 115.

⁵³ HRUŠKA, Petr, ed., a kol. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008. S. 72.

⁵⁴ HRUŠKA, Petr, ed., a kol. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008. S. 74.

⁵⁵ VANÍČEK, Jakub. *Tvar: Básník a budoucnost*. 2011, č. 1.

zcela jistě angažovaná, na výše zmíněný problém multikultury Jakubem Vaníčkem také klade důraz. Těsnohlídek se snaží upozornit na současný problém – rasismus. Adam Borzič v rámci reakce na tuto otištěnou báseň polemizuje, zda se ze všudypřítomných snah o angažovanost nestala pouze móda. Zda autoři nezapomínají při své angažovanosti i soucítit a prožívat svůj text. Poznává, že programové psaní má své nešvary a je třeba se jich vyvarovat. Otázka tedy není, jestli angažovanou poezií ano nebo ne, ale jak.⁵⁶

Na tuto otázku odpovídá s jasnými požadavky na angažovanou poezii Jan Kubíček. Při hledání odpovědi došel k názoru, že současná situace je jistými rysy blízká 50. létům, tedy období první republiky. Žijeme ve svobodném státě, nejsme omezováni cenzurou. Na rozdíl od 50. let ale nemůžeme spoléhat na upřímnost médií a nemáme víru v pravdivost slov politiků. Naše média nepředávají skutečnost, ale mediální obraz, jakýsi mýtus. Kubíčkovy požadavky na angažovanou poezii tedy zní „*dekonstrukce soudobého mýtu a hledání pozice outsidera*.“⁵⁷

Když se navrátíme k oné programovosti, naskytne se nám pohled na stejný problém ve společnosti. Kapitalistická kultura žije individualismem. Díky němu se stala žádoucí a snad i vyžadovaná *jinakost*, neboli odlišit své já od jiného individua.⁵⁸ To samo sebou vytvořilo úsměvný paradox. Ve snaze se odlišit zůstáváme stále všichni stejní. Vaníček sdílí názor filozofa Frederica Jamesona, který tvrdí, že umění čelící kapitalistickému realismu nemá jinou možnost, jak být povšimnuto nežli provokací. Hlavně v médiích potom provokativní umění získává největší prostor a je divoce diskutováno. Je ale důležité, jakou formou bude provokace využívána. Může buďto získávat vlastní prostor v dnešní kultuře, nebo se stát sluhou kapitalismu a reklamy.⁵⁹ Provokace v sobě obsahuje dekonstrukci mýtu, o které mluvil Kubíček. Ten také ale upozornil na to, že ve snaze mýtus zničit, ho můžou i básníci sami začít vytvářet, jelikož současný mýtus není snadno odhalitelný. Je to tedy velmi riskantní cesta za angažovanou poezií. Snadno se básník může stát otrokem kapitalismu nebo podlehnout netečnosti a nezájmu a setrvat v odloučení nadále se zabývající jen svou estetikou.

Nabízené směřování angažované poezie ale podle Boženy Správcové přehlíží jednu základní vlastnost poezie, a to že vychází z niterného prožitku básníka. Současný básník tak má dvě možnosti, jak reagovat na tematickou nutnost akutní poezie a programové vymezení angažovanosti. Buďto s tématem souzní natolik, že je schopen ho věrohodně interpretovat, nebo začne lhát sám sobě i ostatním. Poslední možností je tedy zůstat v opozici a být věrný svému

⁵⁶ BORZIČ, Adam. *Tvar: Angažovaná poezie s otazníkem*. 2011, č. 3.

⁵⁷ KUBÍČEK, Jan. *Tvar: Co můžeme chtít od angažované poezie*. 2011, č. 9.

⁵⁸ Toto téma rozebíral již Michael Hauser ve výše zmiňované esejí *Tvar: Proč potřebujeme angažovanou poezii?* 2010, č. 20.

⁵⁹ VANÍČEK, Jakub. *Tvar: Provokace*. 2011, č. 5.

umění a vyjádření bez ohledu na nutnost doby,⁶⁰ což v reakci na polemiku Správcové uznává Pavel Novotný jako jedinou možnost poezie. Umění poezie spočívá ve svobodě autora. Diktovat mu co a kdy má psát je skoro zločin.⁶¹

Nechyběly ani polemiky o stavu současné literární kritiky a jejím vztahu k poezii. Zde se vyměnily pozice dvou aspektů vzájemné komunikace oproti minulému desetiletí, kde se kritici domnívali, že krize poezie vychází z nedostatků soudobé kritiky, z její neprogramovosti. Jana Sieberová v článku *Zdechl už hruškový mainstream?* viní básníky z prostého blábolení. Z poezie se podle ní ztrácí význam, básně už neobsahují žádná tajemství, žádné hloubky. Celá poezie se stává „hrou na císařovy šaty“. Čtenáři i kritici se neúspěšně snaží dobrat básníkovu záměru a sdělení. Dřívější potřeba poezie zřetelně a přesně pojmenovat se dnes utápí v banálních významech a poznacích. Z úpadku kritiky tedy viní nedostatečnou poezii.⁶²

Literatura je komunikačním procesem, kde se oba komunikanty navzájem ovlivňují. Jaké hodnoty tedy mohou kritici v poezii nalézat, pokud je na takové úrovni, jako ji vidí Sieberová? V rámci debat o angažované poezii se nabízí jako řešení programová kritika. Na toto téma navazuje Jan Kubíček v eseji *Kritika literární kritiky*. Programová kritika, především jako společník angažované poezie je duo, které známe z 50. let. Problém programové kritiky ale spočívá v tom, že dnes nemá pevné základy. Nemá z čeho vycházet ani kam směřovat, jelikož současné umění se stále nedívá do budoucnosti. Má plné ruce práce s minulostí a přítomností. Kubíček následně vyzývá literární vědce, kritiky i autory k přeformulování otázky *Je to poezie?* na *Co je poezie?* Je nutné znovu nahlédnout do již provedených výzkumů na tato témata a provést je znovu, současně. Prozkoumat otázky estetiky, jejích vztahů a nositelů a vytvořit nové výchozí body, o které by se mohlo opřít jak současné umění, tak kritika.⁶³

V polovině desetiletí se polemiky a diskuse začaly vzdalovat řešenému *co je poezie a angažovanost* a konečně přišel čas k tomu, aby se reflektovalo, jak se s tímto tématem vyrovnala sama literatura. Jan Bělíček na Sjezdu spisovatelů 2015 ocenil tyto diskuse o angažovanosti a jeho východiska. Za to hlavní považuje skutečnost, že se česká literatura rozhodla nezemřít a nebýt zapomenuta. Cíl angažovanosti se ale literatuře nepovedlo ryze naplnit. Pokud by se hovořilo o angažovanosti čistě politické, je vlastní spíše výtvarnému umění. Je těžké naplnit estetické nároky na umělecké dílo a propojit je s angažovaností, jelikož podle Bělíčka angažovanost záměrně upozadňuje svou estetičnost v zájmu úplného vyznění

⁶⁰ SPRÁVCOVÁ, Božena. *Tvar: Je čas?* 2012, č. 1.

⁶¹ NOVOTNÝ, Pavel. *Tvar: Básník není svazák*. 2012, č. 3.

⁶² SIEBEROVÁ, Jana. *Psí víno: Zdechl už hruškový mainstream?* 2011, č. 56.

⁶³ KUBÍČEK, Jan. *Tvar: Kritika literární kritiky*. 2011, č. 19.

jejího usilování. Změny podle něj tedy nejdou vstříc angažované literatuře, ale hodnotám, které vždy literatura nosila.⁶⁴ Mnohem jednodušeji tuto skutečnost vysvětlil Václav Bělohradský, který rozebíral reprezentaci Asociace spisovatelů v politickém systému, ve kterém může být literatura angažovaná jen v jím vymezeném rámci.⁶⁵

Adam Borzič ve svém projevu hovoří o přesahu poezie. Konečně se začíná něco měnit. Slova o tom, že poezie je již mrtvá nebo v krizi mají své oponenty. Zájem o poezii roste, autorských čtení se pořádá stále více, a hlavně mezi mladou generací se poezie začíná znovu stávat, i když zatím poskromnu, módou. Spor mezi angažovanou a čistou poezií chce napravit. Tvrdí, že tyto dvě věci nejsou a neměly by být rozdílné. Poezie může mít věčný přesah ve světle přítomnosti. Problémem dnešní poezie podle něj není to, že je na okraji, ale že si není vědoma svého přesahu. V básni, ve které koexistuje význam, obraz, rytmus a bytí je přesah osvobozující. Nabádá básníky, aby vyrazili svou poezií hledat přesah a novost, byť třeba v hudbě nebo mluvené podobě, jelikož o poslouchání poezie je dnes větší zájem než o její čtení.⁶⁶

Jakub Řehák říká, že si básník musí být vědom toho, jaké má postavení v současnosti, aby se z něho mohl pokusit vystoupit. Nezavrhuje fakt, že poezie si s dnešním světem zcela nerozumí. Věří ale, že věk poezie zase přijde. Vinu úpadku poezie vidí ve skutečnosti, že poezie předkládá jiný myšlenkový řád, než který je dnes dominantní. Apeluje hlavně na propojení autora a čtenáře. Poezie by se měla soustředit na propojení vlastní zkušenosti se zkušeností jiných lidí. To je vlastně základní stavební kámen poezie. Zprostředkovávat niterní zkušenost přenositelnou na zkušenosti jiné.⁶⁷

4.2. Nové fenomény

Internetová poezie zažila za poslední desetiletí neuvěřitelný rozmach. Nejpříznačnějším v tomto odvětví je poezie instagramová, kde si i čeští autoři získali své místo. Tento fenomén odstartovala kanadská básnířka Rupi Kaur. Své básně publikuje především na instagramu, kde má aktuálně 4,5 mil. sledujících. Na britském trhu byla její sbírka *Milk and Honey* roku 2018 nejprodávanější. Prodeje se pohybovaly okolo 1 mil., v USA až 1,5 mil. Při průzkumu amerického trhu se také zjistilo, že dvanáct z dvaceti nejprodávanějších básníků jsou ‚instabásníci‘. Instagramová poezie začala nejvíce z celé tvorby na internetu prosakovat do knižní kultury. Přestože se Instagram jako médium pro poezii zdá nevhodné, jelikož jeho

⁶⁴ BĚLÍČEK, Jan. *A2: Postskriptum k debatě o angažovanosti*. 2015, č. 14.

⁶⁵ ANTOŠOVÁ, Svatava. *Tvar: Přiznat si odpovědnost k instituci literatury*. 2015, č. 13.

⁶⁶ BORZIČ, Adam. *Tvar: Poezie a přesah*. 2015, č. 13.

⁶⁷ ŘEHÁK, Jakub. *Tvar: Dědičný hřích poezie? Aneb co má dnes básník očekávat od poezie*. 2015, č. 13.

primární účel je sdílení obrazového obsahu, stal se nejúspěšnějším médiem pro literární život. Nejzásadnějším je pro autory získání publika, které je na instagramu velice rozrostlé. Získají tak počáteční čtenáře, kteří jim umožní rozvíjet tvorbu a expandovat i do knižní literatury.

Karel Piorecký ve své studii *Česká instapoezie* vychází z knihy Leva Manovicheho *Instagram and Contemporary Image*. Specifika instagramu jako sociální sítě odlišující ho od jiných (Facebook, Twitter) shledává především ve formě komunikace. Zatímco na ostatních sociálních sítích mají jak autor, tak recipient stejnou komunikační úroveň, na Instagramu se v komunikaci vrací o krok zpět. Pozice autora a čtenáře nejsou vyrovnané. Zatímco například na Facebooku může čtenář reagovat na autora stejným vyjádřením jako autor koncipoval svůj příspěvek, tj. buď textem nebo i obrázkem či sdílením tohoto obsahu na své vlastní autorské stránce, na instagramu může reagovat pouze textem. I to zřejmě vede k popularitě instagramových básníků.

Instagramová poezie je samozřejmě amatérská. Po jazykové stránce nijak nenavazuje na literární tradice. Instapoezie „*nevede dialog s literární tradicí ani s literární přítomností*“. Piorecký dále poukazuje na to, že tuto tvorbu nelze hodnotit z literárních hledisek. V rámci své studie vydělil tři typy instabásníků. *Typ literární*, který v rámci své tvorby následuje jisté literární tradice a je alespoň základně seznámen s literárním diskurzem. *Typ neformální*, který je zcela oproštěn od literárních prostředků. Jejich texty jsou často pouze krátké věty, které vznikly z okamžitého pocitu nebo prožitku. Mohou působit také jako citáty. A poslední typ je nejvlastnější smyslu instagramu a to *designový*. V rámci své tvorby se nesoustředí jen na text, ale hlavně na jeho vizualitu. Ve svých příspěvcích využívají ručně psaného písma, často se také navracejí k písmu psacích strojů. Jejich texty bývají doplněné animací či grafikou.⁶⁸

Ačkoli se nedá mluvit o instapoezii jako o reálné součásti literatury, jelikož není profesionální, stává se nejpoblíbenější a přitahuje ke čtení širší čtenářstvo. Hlavně potom mladou generaci, přestože v dnešní době už není Instagram předně prostorem pro mladé.

Mezi českými instabásníky jsou nejsledovanější, tím pádem nejpoblíbenější, například @psano_strojem. V současné době má vlastním jménem Monika Návrátová 31,8 tis. sledujících. V její tvorbě se prolínají neformální a designový typ, které vymezil Piorecký. Své texty zveřejňuje psané strojovým písmem, využívá grafiky především ve hře se slovy. Zajímavé je také sledovat nepoměr v podobě oblíbenosti jednotlivých textů, což je nám umožněno díky lajkům. Krátké texty (většinou pouze jedna věta či pár slov), ve kterých se vyskytuje slovní hra, jsou daleko oblíbenější než texty delší. Nejoblíbenějšími texty jsou např. „*Protože nám patří*

⁶⁸ PIORECKÝ, Karel. *Česká literatura: Česká instapoezie*. 2021, č. 4.

svět.“ nebo „(17.) listopád // Den, kdy místo listí / padli komunisti.“ Naznačuje to obecnou apatičnost a neochotu českého čtenářstva číst rozsáhlejší básně a sbírky. Při delších textech Návrátová většinou dodržuje klasické čtyřverší.

Dalším populárním autorem je Jan Doležal, na instagramu jako @zapiskyumelce (26,2 tis. sledujících). Ve svých textech využívá nejčastěji střídavé rýmy, často působí jako říkanky: „jediná myšlenka / v hlavě mi straší / že přijde stejný rok / jen o rok starší.“ Texty zveřejňuje ručně psané velkými tiskacími písmeny, často přeškrtané. Dává tedy také důraz na grafiku a design. Spojením jeho textů a tohoto designu ani nelze texty nevnímat jako zbloudilé myšlenky a zápisky ze života. Píše ale o věcech, které jsou běžné a každodenní pro většinu populace a s kterými se mohou čtenáři ztotožnit. Obecněji se na jeho profilu vyskytují pouze kratší texty o čtyřech až osmi verších.

Jako další populární intabásník se projevil Petr Soukup (22,3 tis. sledujících). Nezapadá ale pouze do skupiny instabásníků, angažuje se hlavně v jiných sférách moderního uměleckého projevu a také je hudebníkem. Jeho texty se zaměřují na lásku a erotiku. V některých „básních“ odkazuje na literární tradici, respektive ji paroduje: „Byl pozdní večer / druhý květen / já jsem tě upálil / a v květnu čuměl“. Texty působí spíše jako anekdoty, jsou často humoristické: „Kdybys byla nebejvala hezká / mohl jsem být s tebou ještě dneska / ale že jsi o své kráse nevěděla / můj penis i dnes nic nedělá“. Design je obyčejný, jako psaný na telefonu (některé jeho texty mají také simulovat chatovou konverzaci) občas doplněné klasickými emotikony.

Nejpopulárnější českou instabásnířkou je Kateřina Stříbrná, na instagramu @zkazena (86,6 tis. sledujících). Autorka se zaměřuje především na vztahy a jejich reflexi. Texty jsou krátké, výstižné, úderné: „Viš, kolikrát / jsem se dívala na měsíc / a doufala, že / se díváš taky?“ Často se, nejen u této autorky, ale napříč instabásníky, objevují texty koncipované jako citát. Jedna věta, která se snaží působit právě jako zavedený citát, nějaká obecná pravda: „Za vším hledej svoji snahu.“ Designově je autorka nevymezená. Některé texty jsou psané ručně, jiné známými fonty na počítači.

Všichni výše zmínění autoři již vydali hned několik svých sbírek samonákladem. Většinou mají k intragramovému profilu přidružené své vlastní e-shopy, kde nenalezneme pouze jejich knihy. Své sbírky provází prodejem plátěných tašek, hrníčky, tričky apod. potištěné jejich texty.

Jestli se dá instapoezie považovat za literární projev je sporné. Autorům nejde o literární kvality a často ani o jistou literární formu. Texty jsou jednoduché, formy citátů bychom mohli brát jako klišé. Jazyk je oproštěný od jakéhokoliv literárního diskurzu. Mnohdy nejde ani o text samotný, ale o grafiku a design. Sama o sobě instapoezie není součástí populární literatury, ale čtenáři ji z ní dělají.

Dalším fenoménem současnosti v poetickém umění je slam poetry. Toto umění vzniklo v 80. letech v USA a v Česku se začalo rozvíjet v roce 2003. Jde o soutěž, v rámci, které autoři předvádějí svůj výstup na pomezí poezie a divadla. Performeři se soustředí na to, co sdělují a jak to sdělují. Jde tedy i o show, ale především komunikaci s publikem. Na oficiálních soutěžích autor musí předvést text dlouhý dvě až tři minuty. Soutěžící hodnotí porota vybraná z publika. Ani tady tedy nejde o profesionalitu, jako u instapoezie, ale o zábavu a souznění širšího okruhu lidí.

Od svého vzniku se slam poetry velice rozšířila. Například v Německu je zapsaná do nehmotných památek UNESCO. Při začátcích v České republice byly třeba jen dvě akce za rok, dnes můžeme navštívit s přehledem až 30 akcí za měsíc. Vývoj slam poetry v Čechách zmapoval Tomáš Kůs. V prvním desetiletí 21. století, kdy se u nás slam poetry budovala, ji autoři chápali především jako básnickou improvizaci. V první generaci to byli autoři Bohdan Bláhovec, Bio Masha, Jan Jílek nebo Jakub Foll. V tom ale toto umění nespočívá. Slamer samozřejmě musí improvizaci ovládat, ale není základním stavebním kamenem kvalitního vystoupení. Jde především o to vyvolat v publiku reakci a předat nějakou myšlenku.

V roce 2014 získal titul mistra v Mistroství ČR ve slam poetry Anatol Svahilec. Tomáš Kůs ho vidí jako nejvýraznější osobnost slamu v Čechách. Tématy se drží všedního života i historie. Užívá archaickou češtinu, rytmus, nepravidelné rýmování a kvalitní jevištní vystoupení. Dokáže strhnout publikum a o to ve slamu podle Kůse jde. Slam poetry má být hlavně společenská. Svahilec byl průkopníkem slamu, jak ho známe dnes. Momentálně se žíví také jako profesionální slamer.

Mezi dnešní hvězdy slamu dále patří Dr. Filipitch, který se také vedle slamu věnuje klasické poezii (básnické sbírky *Test tvojí trpělivosti* 2018, *Promiň* 2019). Přinesl slamu značnou dávku sebedůvěry.

V roce 2015 převzal organizaci mistrovství ve slam poetry v ČR spolek Detour Productions, díky kterému výrazně stoupla kvalita i zkušenost soutěžících a slam poetry a kvalifikace na mistrovství jsou od té doby vždy vyprodané.⁶⁹

Adam El Chaar upozorňuje na jeden nedostatek tohoto projevu, a to že se texty opakují. Autoři musí své texty opakovat, než stihnou napsat nové a stávají se tak produktem. Snadno tedy opouští přítomnost. Tento produkt, který se z textů stává, dokládá i na slovech Svahilce vždy po jeho vystoupení: „*Nezapomeňte dát lajk!*“ Z toho plyne zásadní rozdíl mezi slamem a

⁶⁹ KŮS, Tomáš. *Czechlit.cz: Živel jménem slam poetry*. 2021.

poezií – jeho časovost. Slamový text je určen ke spotřebě, neuchovává se, nezůstává aktuálním.⁷⁰

4.3. Žádanost poezie

Pro základní údaje o čtenářství v České republice budu vycházet z výzkumů Jiřího Trávnička. První výzkum uskutečnil Jiří Trávniček v roce 2007. Následně zkoumání opakoval každé 3 roky. Hlavním zdrojem informací bude výzkum provedený v roce 2018, vydaný roku 2019.

V rámci obecného výzkumu čtenářství Trávniček vydělil 4 kategorie podle počtu knih, které člověk přečte za rok. Nečtenář (0 knih), čtenář sporadický (1-6 knih), čtenář pravidelný (7-12 knih) a čtenář častý (13 a více knih). K roku 2018 je v české populaci 22 % nečtenářů, 38 % čtenářů sporadických, 17 % čtenářů pravidelných a 23 % čtenářů častých. Oproti výzkumům provedených v minulých letech se hodnoty závratně nemění. Ze zhodnocení Jiřího Trávnička vyplývá, že „přibýlo nečtenářů a ubylo čtenářů častých“.⁷¹ Z toho můžeme soudit, že v české kultuře čtenářství upadá. Nejčtenějším žánrem je oddechová beletrie. Při zjišťování důvodů, proč lidé čtou, získala největší počet hlasů odpověď pro odpočinek a zábavu.

V průměru věnujeme čtení knih 31 minut denně, oproti tomu například sledování televize 130 minut denně. Sledování televize věnuje česká populace nejvíce ze svého volného času napříč médii. Zajímavé jsou také hodnoty času stráveného na internetu. Denně v roce 2018 užívá internet 65 % populace. Oproti roku 2013 je to nárůst o 10 %. Nejčtenějšími texty na internetu jsou zprávy (65 %), beletrii čtou na internetu pouze 4 %.⁷²

Samostatně k poezii učinil Trávniček průzkum bohužel pouze v roce 2010. V tomto roce poezii pravidelně četlo pouze 1 % populace, 51 % ji nečetlo nikdy.⁷³ Možná je čas na změnu.

Zkoumání žádanosti poezie v současnosti nelze ničím jiným než sledováním trendů. Například právě z výše zmíněného instagramu lze jasně vidět zájem o poezii. Nejen v počtu sledujících, ale spíše v lajkách, které můžeme brát jako identifikátor čtenosti daného textu. Například texty instagramové básnířky @zkazena mají v průměru okolo 4 tisíc lajků. Jistě, je to momentálně populární tvorba, která není daným literárním žánrem, ale dostává se k daleko širšímu okruhu lidí (v ČR bylo v roce 2018 okolo 2 milionů uživatelů instagramu). Hlavní je, že lidé mají zájem poezii znovu hledat a číst.

⁷⁰ CHAAR, Adam El. *Host: Básnická copy generation*. 2019, č. 1.

⁷¹ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Rodina, škola, knihovna: Náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje (2018)*. Brno, Praha: Host, 2019. S. 45.

⁷² TRÁVNÍČEK, Jiří. *Rodina, škola, knihovna: Náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje (2018)*. Brno, Praha: Host, 2019. S. 38-49.

⁷³ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čtenáři a internauti: Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2010)*. Brno: Host, 2011. S. 49.

I fakt, že většina instabásníků vydává své vlastní knihy je určujícím znakem žádanosti poezie. Podrobněji to můžeme vidět například v nakladatelské činnosti Pointa. Nakladatelství funguje na principu fundraisingu. Autor nahraje svou knihu na web nakladatelství a spustí se předprodej, kde čtenáři zaplatí určitou částku a z té se potom realizuje kniha. Autor tedy vydá knihu díky svým čtenářům. A toto není jediná funkce, kterou čtenáři v nakladatelství zastupují. Můžete se stát i redaktorem, grafikem, sazečem a podobně. Všechno potom funguje v online komunikaci, kdy autor po nahrání projektu získává nakladatelský tým. Pointa spolupracuje s knihkupectvími v Česku i na Slovensku a po vydání zařídí, aby se kniha ‚dostala na pult‘.

Za rok 2020 vyšlo díky nakladatelství Pointa devět básnických sbírek. Jaké kvality či estetičnosti ponechme stranou. Důležitý je fakt, že tyto knihy vyšly díky čtenářům. A čtenářská základna, která umožnila vzniknout devíti básnickým sbírkám jistě není málo.

Že lidé vyhledávají kvalitní českou literaturu a chtějí ji číst také dokládá nejsledovanější literární soutěž Magnesia Litera. S pravidelností se znatelně zvyšují prodeje nominovaných titulů. Podle Pavla Mandyse se každý rok dostane alespoň jeden nominovaný titul na hranice bestselleru⁷⁴. Říká, že nominované tituly ohlašují nakladatelům předčasně, aby se mohli připravit na zvýšený zájem. U poezie se zpravidla prodeje zvýší o několik stovek kusů, což je mnoho, vzhledem k tomu, že běžně vychází v pár stovkových nákladech.⁷⁵

4.4. Kam nás to dostalo

Recepci současného stavu nejen poezie, ale české kultury a společnosti, podala ve své eseji *Za českou literaturu radikálnější* Eva Klíčová. Kritizuje v ní hlavně vnímání současnosti širokou veřejností. Myslíme si, že žijeme v plně demokratickém státu a pěstujeme si ignorantský neoliberalismus jako náš vysněný ideál. Díky odporu k socialismu raději než progresivní daň oslavujeme boháče a opovrhujeme chudinou. Spoléháme na charitu nebo velkodušnost jiných, že se o případné nespravedlnosti postarají za nás. Libujeme si ve výhodách střední třídy, aniž bychom kriticky reflektovali cokoli, co nám přináší. Poukazuje na skutečnost, kterou ještě více prohloubila pandemie. Šetříme na vzdělání, dětech, mladých, vykořisťujeme ženy a manuálně pracující.

Literatura pak v tomto systému, kde si na sebe všechno musí vydělat, figuruje jako anomálie. Státní podpory z valné většiny připadají na obnovu kulturních památek, místo na živou kulturu. To, že autoři se psaním nemají šanci uživit, je všeobecně známá věc. Jak má

⁷⁴ V Česku je za bestseller považován titul, který dosáhl 10 tisíc prodaných výtisků.

⁷⁵ MAZANEC, Pavel. *Aktuálně.cz: Magnesia litera má dobré jméno i dopad. Prodeje knih umí zvýšit několikanásobně*. 2020.

potom vznikat kvalitní literatura, když většinu času se musíme honit za penězi, místo psaní románů?⁷⁶

Jistě jsou to zajímavá témata, která mají čeští autoři problém zpracovávat. Ve finále ale s tímto rozložením českého státu a společnosti literatura nic nenadělá. Jediné, co může, je přinášet lidem uvědomění a probouzet v nich zájem o současné stavy věcí.

Z pozitivnějšího soudku: krize opustila poezii, nebo přesněji poezie opustila krizi. V roce 2009 začala vycházet ročenka *Nejlepší české básně*, která obsahovala texty publikované za uplynulý reflektovaný rok. Ročenka vycházela do roku 2019, tedy celou jednu dekádu. Milan Dežinský, iniciátor ročenky, na její závěr napsal krátkou revizi. Podnětem k ukončení ročenky bylo vydání nejlepších českých vzdorobásní Štefana Švece, které Dežinského utvrdily v tom, že ročenka splnila svůj smysl. Protože to, co je možno parodovat, musí mít pevné základy. Dežinský tvrdí, že česká poezie není v krizi, ale stále jí zůstává jistý skepticismus. Naději spatřuje ve virtuálním prostoru.⁷⁷

Poezie si dál žije vlastním životem. Sice tak úplně nevystoupila z *ghetta*, jak o tom hovořil již v roce 2008 Švec, ale minimálně se k tomu schyluje. Libor Staněk II. dává srovnání s americkými výzkumy Národního fondu na podporu kultury. V roce 2017 v Americe četlo poezii téměř 12 % populace. To bylo nejvíce za posledních 15 let. Za to můžeme vděčit poezii v digitálních médiích, ale také narůstajícím společenským problémům. O poezii nebývá zájem, když je svět v pořádku, tvrdí americká básnířka Jane Hirshfield. Úspěch poezie se ve Spojených státech amerických přisuzuje hlavně tvorbě mladé básnické generace.⁷⁸

Tu v Čechách máme taky – generaci Y. Autoři narození v letech 1980-2000. Tato generace se stává stále více diskutovanou.

Karel Piorecký nastínil základní znaky této generace. Nejzásadnějším vnímá jejich automatické zapojování politických témat do svých textů. Nejedná se tu o onu programovou angažovanost, kterou básníkům vtačovala literární kritika poslední desetiletí. A nejde tu ani o odmítání angažovanosti, která byla vlastní předchozí generaci. Generace Y ale ve svých textech neřeší politiku, řeší současnou realitu, již je politika nedílnou součástí.

Prvním rozebíraným autorem je Jan Těsnohlídek ml. a jeho prvotina *Násilí bez předsudků* (2009). Ve svém textu hovoří za celou generaci a zoufá si nad tím, že se narodil moc brzo. „*narodili jsme se moc brzo / (...) rodičům který moc demonstrovali a / napsali moc básní aby zjistili že / to všechno bylo zbytečný*“ V těchto verších Piorecký vidí zmařenou snahu rodičů

⁷⁶ KLÍČOVÁ, Eva. *Salon Práva: Za českou literaturu radikálnější*. 2021.

⁷⁷ DEŽINSKÝ, Milan. *Host: Nejlepší české básně: Milovaná a nenáviděná ročenka*. 2020, č. 3.

⁷⁸ STANEK, Libor II. *Host: Poezie a krize: současná tvorba mladé básnické generace*. 2021, č. 1.

mileniálů o demokratizaci a Těsnohlídkovo vidění světa jako světa bez rodinných jistot a nadějných vizí do budoucna. „*ulice jsou / plný lidí který by mohli být skvělý páry založit rodiny / šťastný a spokojený (...)/ a nejsou / pro samý modlení / k bankomatům k číslům & převodům*“ Lidé se stále jen míjejí a svět se živí krutostí.

Často zobrazovanou postavou u těchto mladých básníků je potom bezdomovec, který evokuje „*šok z bídy a ponížení, do něhož může člověk klesnout, aniž by to kolemjdoucí znepokojovalo*“. Toto téma dobře zpracoval Roman Rops ve své sbírce *A la these* (2012), kdy vypovídá o zhnusené generaci: „*generace požírající historicky bezprecedentní svobody prostřednictvím svých volených zástupců / generace periodicky vyjebávaná řetězem tiskových konferencí / generace kastrovaná pornofašisty třikrát za večer vždy mezi teleshoppingy ale nikdy bez předpovědi počasí / generace spočítaná podtržená a odečtená*“. Jan Škrob potom ve své sbírce *Pod dlažbou* (2016) rozvíjí tuto problematiku až na přenesení významu v novou totalitu. U obou autorů je jasně vidět reálný otřes z jejich nitra nad současnou bídou, která zabíjí lidské kvality: „*v podchodu / mě oslovila starší paní / že mi to udělá pusou / když ji koupím něco / k večeři*“ (Jan Škrob).

Vlastní této generaci je právě předávání osobní prožité skutečnosti, a ne pouhé negativní vyčíslení současného stavu věcí. Konfrontují svůj intimní prožitek se společenskou rezignací. V Těsnohlídkových sbírkách pak Piorecký nalézá energii, která se ventiluje rychlým spádem krátkých veršů a nespisovností. Čiší z nich frustrace a našťvanost. Obecně je poetika těchto autorů melodická, podobná mluvenému proudu řeči, snad aby ji i bylo snadné vyslovovat, jako by právě o to usilovala.

Dalším společným znakem je reflexe digitálních médií, s kterými již tato generace vyrůstala. Svět funguje bez našeho se podílení na něm, jsme mu vydáni na milost. Přesto že se digitální svět zprvu jevil jako naprosto svobodný prostor, ve finále nepřinesl žádnou možnost změny. Nakonec se musíme i ptát, jestli internet slouží lidem nebo naopak. „*Věci se prostě dějí / světy se prostě bortí / počítače vrčí a kvílí / jako Ginsberg*“ (Jan Škrob). Báseň nese název *Darknet*, což vtahuje do kontextu i druhou stránku internetu. Obchod s bílým masem, zbraněmi, dětskou pornografií atd. Pohled autorů na toto médium je jistou desiluzí: „*Přes okno prohlížeče / vypadají společné vzpomínky / jako prací prášek, instantní polévka / nebo prostředek na mytí nádobí*“ (Jan Němeček). Dále také Němeček zpracovává mezilidské a láskyplné vztahy, které se čím dál častěji formují skrze internet: „*Hladím tě opile po všech dotykových vrstvách, / opracovaných oxidem ceru do vysokého lesku, / a ve znacích tvých SMSek / se odráží katastrofa, / kterou tím někde způsobujeme*“. Například Klement Václav Lakatoš také v rámci „nových“ médií naráží na absurdní a degradační televizní soutěže, jako je Česko-Slovensko hledá talent

nebo Superstar, které se často uchylují k bizáru. Jan Těsnohlídek zase poukazuje na obraz krutosti, kterým nás zásobuje televizní vysílání.

V závěru Piorecký tvrdí, že kritika médií nesměřuje cíleně na média samotná, je spíše voláním po pravdě a opravdovosti. Například Jan Těsnohlídek naznačuje ve verších „*pořád dokola to samý / nekonečný regály knížek příběhů co jsou / o p r a v d o v ě j š í než život / nekonečný regály knížek s takovým tím / a co? nastrkaným mezi řádky / s takovým tím že / na co křičet / když můžeš mluvit?*“ frází „s takovým tím“ poukazuje na oproštění slov od opravdovosti, které ze slov dělá jen hluché výroky.

Těsnohlídek i Rops ve svých básních kritizují vnímání historie v rámci turistiky, která dělá z hrůz atrakce. „*V barákách / ve ktorejch se pálili lidi / se mluví / o večeri / o zpáteční cestě a / pije se pepsi / není tady / nic / z osvětlení / z doby kdy / v oknech nebyly záclony a / – arbeit macht frei – / znamenalo / něco jiného než / s t y l o v ý / m í s t o p r o / f o c e n í*“ (Jan Těsnohlídek).

Ostrá kritika patří i kapitalismu, který se jeví jako největší problém současné společnosti. Lidský život je jen o honění peněz. Pokud je někdo mít nebude, čeká ho bída. Věčné nabývání a pozbývání statků a z toho pramenící rostoucí krize.

V prvotně Klementa Václava Lakatoše pak Piorecký shledává, že generace mileniálů vychází z literárních tradic avantgardy a neoavantgardy. U Těsnohlídka a Ropse se vyznačuje v delších asociativních slokách, u Lakatoše hravostí inspirovanou realismem.

Rops řekl: „*Chtěl jsem napsat milostnou báseň, ale furt z toho leze třídní boj.*“ V tomto můžeme nalézat smysl angažované poezie. Básník, který svými texty reaguje na současnost ne proto, že by snad chtěl kritizovat a hanit společnost, ale proto, že nemůže jinak. Protože musí usilovat o změnu poměrů, aby dal průchod svým niternějším emocím. Aby tyto emoce měly kde růst.⁷⁹

Novým pojmem, který se v současnosti objevil v české poezii je také environmentální poezie. Jako základ jí slouží přírodní lyrika, která se transformuje do problému ekologické globální krize. Za předchůdce tohoto směřování se potom dá považovat Jakub Deml. Environmentální poezie se stala diskutovaným tématem a také vymezením pro některé autory. Jakub Řehák skepticky tvrdí, že je to jen nová móda, která po chvíli vyhasne jako debaty o angažovanosti. Ale tyto debaty nejsou mrtvé, existují dodnes. A spíše než v polemikách pak existují v básních. Tématu přetransformované přírodní lyriky bylo věnováno například číslo revue Prostor nebo řada večerů environmentální poezie. Probíhající diskuse dosáhly výsledku

⁷⁹ PIORECKÝ, Karel. *Czechlit.cz: Mileniálové útoči: angažovanost v poezii literární generace Y*. 2019.

v reakci autorů. Jonáš Hájek po slovech Kamila Boušky, který autory obvinil ze sebepropagace a naznačil, že to lze dělat i jinak, například psaním dobré poezie, okruhy této poezie opustil. Vít Erban na ně reagoval s haiku: „*pohmul se vítr / polem suchých makovic / povzdechla země*“.⁸⁰

Staněk označuje za průkopníka tohoto básnění Radka Štěpánka, který se rozhodl znovuobjevovat tradici přírodní lyriky a do svých textů vkládá i vlastní prožívání tohoto tématu v soukromí vnitřního světa. Jiné pojetí můžeme zahlédnout ve Zbořilových sbírkách, na jejichž pozadí se odehrává mnoho z polemik na toto téma. Zbořil si všimá i opomínaných přírodních jevů: „*až to tu objeví / řeknou že invazní / divočina pohltila asfalt / domy i křehké květy automobilů / všechno začaly túje / pohltily bezbranné zahrádky motorestů / pak se přidaly břízy / břízy ty vždycky / ale za všechno mohly túje / túje ty svině*“.⁸¹

Přestože se environmentální poezie setkává převážně s kritikou literární obce⁸², řeší aktuální problémy, které by neměly být přehlíženy. A kdo ví, možná z této poetiky vyrostě tradice budoucí generace. Protože budme upřímní, nadějně vyhlídky na zachování přírodního světa, jak ho známe dnes, jistě nemáme.

5. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala pojetím současné české poezie. Současnost byla vymezena od roku 1989 do roku 2019. Léta předchozí nezapadají do kontextu současné poezie, protože rok 1989 je zlomem proměny literatury v České republice. Léta následující potom nejsou zařazena, jelikož je nemůžeme dostatečně uchopit. Na přelomu desátých a dvacátých let 21. století se událo mnoho změn, a to ve světě i u nás a v nás. Pandemie covidu a následná karanténa, neustále rostoucí inflace, válka na Ukrajině. Děje se toho mnoho, a jak tyto události ovlivní společnost jako celek nebo jak ovlivní literaturu budeme moci s objektivitou říci až s odstupem času. Jistě to ale bude zajímavé.

Práce mapuje vnímání a postavení současné české poezie v kontextu celé literární kultury. Je rozdělena do tří částí ohraničených vždy jedním desetiletím. V 90. letech se zabývá hlavně zmatenou situací na knižním trhu, kde bylo obtížné sledovat současnou tvorbu. Z tohoto zkoumání potom vychází situace, do které se poezie v kontextu literatury, ale i společnosti, dostala. V práci dále nastiňuji soudobé poetické tendence, které vymezil Jiří Trávniček a Karel Piorecký.

V části nultých let 21. století se práce zabývá diskusemi kritiků a básníků. Poezie ze svého výsostného postavení upadla do krize. Ztrácela zájem čtenářstva a zdálo se, že poezii už nikdo

⁸⁰ STANĚK, Libor II. *Host: Bohatství lesů rozvezou, vody vysuší a hory srovnají*. 2020, č. 5.

⁸¹ STANĚK, Libor II. *Host: Poezie a krize: současná tvorba mladé básnické generace mileniálů*. 2021.

⁸² Odmítavé postoje zaujímal například Jakub Řehák, Kamil Bouška, Martin Lukáš.

nenaslouchá. Dále se v práci rozebírá vstup digitálních médií, specificky internetu, do českého prostředí a literatury. Práce také předkládá znaky, kterými se básníci připodobňují v poezii tohoto desetiletí, a to na základě sumarizačního díla Petra Hrušky ed. a kol.

V poslední části, která mapuje desátá léta 21. století rozebírá především diskuse o angažované poezii. Dále zkoumá nové formy poezie, které se v tomto desetiletí začaly značně rozrůstat, konkrétně instagramovou poezii a slam poetry. Na základě Karla Pioreckého potom podává přehled současné mladé generace autorů, tzv. generaci Y.

Poezie ušla od roku 1989 dlouhou cestu. Situace, do níž ji vrhly 90. léta s chaosem na knižním trhu vedla až k dlouhodobým kritickým sporům o krizi české poezie. Tyto debaty vyvolal článek publikovaný Štefanem Švecem v literárním měsíčníku Host. Poezie se stala žánrem vyděděným nejen ze společnosti, ale stála také na okraji celé literatury. Celková situace české literatury na tom nebyla dobře, ale poezie na tom byla nejhůř. Básnické sbírky vycházeli sporadicky, téměř se neprodávali, a to ještě autoři museli často financovat jejich vydání. Poezie v této době neměla lidem co předat. Ztratila svou schopnost s lidmi komunikovat. Příčiny se jevily nejdříve v chybě na straně básníků a jejich textů. Kritici je obviňovali z nekvalitních textů, které by čtenářsky i umělecky hodnotně zpracovávaly současná témata. Poté se přesunuly do bodu, kdy z krize poezie vinili literární kritiku. Pochybení kritiky viděli v jejích nízkých nárocích na poezii. Kritika by měla poezii pozvedat, ukazovat jí nový směr a apelovat na autory s jasnými požadavky.

Tyto diskuse se v nultých letech 21. století uchýlily k řešení angažované poezie. Kritici vyžadovali od autorů angažovanost politickou, společenskou i vnitřní. Řešena byla také internetová tvorba jako degradující umění. Někteří zastávali názor, že internet se má stát novým prostorem pro poezii, která by tak mohla znovu získat širší čtenářstvo. Problémem ale byla nízká umělecká úroveň internetově publikovaných textů.

Těžko říct, zda se česká poezie za posledních 30 let vyhrabala ze stínů, do kterých upadla v 90. letech. Básnické sbírky se stále vydávají v minimálním počtu nákladů, poezie zmizela z tištěných deníků a žije hlavně na stránkách literárních časopisů (Díky Bohu za ně!). Teoreticky stále zůstává v odloučení, ale věřím, že přichází změna.

Přestože se poezii nepodařilo reagovat na volání kritiků po angažovanosti podle jejich představ, poezie aktuální a bezprostřední tu vyrůstá v generaci mileniálů. Jejich angažovanost je dle mého ještě účinnější než původní představy programových textů, které musí řešit *tuhle* politiku a *tenhle* společenský problém. V jejich poezii se mísí niterní prožívání současných společenských a státních neduhů a problémů. Dávají poezii mnohem větší procítění a šanci čtenáři prožít tyto emoce než angažovaná poezie heslovitá, v podstatě propagandistická (jen se

zastává té správné strany), která vychází z tradičních základů angažovanosti. Vyrůstá nám tu tedy generace výborných autorů, kteří společenská témata dokážou zpracovat atraktivně.

Že přichází změna shledávám hlavně na popularitě instapoezie a slam poetry. Samozřejmě co se jazykové a estetické stránky týká, nemůžeme tuto tvorbu nazývat pravou poezií. Je to ale umění, které má v poezii své kořeny a roste z její dlouhodobé tradice.

Celý svět se proměnil. Společnost funguje v dnešní době na úplně jiných principech. A poezie je především odraz společnosti. Poezie by proto neměla odmítat nové moderní principy a myšlenky nebo komunikační prostory. Proč hanit například instapoezii z její nedostatkivosti? Ano, samozřejmě nedostatky má. Ale hlavní přece je, že znovu stahuje společnost k poetickému cítění a užívání uměleckého jazyka poezie jako komunikace. Společnost na tyto moderní odnože poezie odpovídá slovy „*ano, chceme tě, s tebou soucítíme.*“

Být dobrým básníkem znamená spoustu praxe a učení se. Takto to ale funguje i z opačného hlediska. Čtení poezie není snadné. Čtenář se musí vycvičit, aby dokázal číst mezi řádky a nahlédnout za oponu básnickových slov. Dovolme tedy společnosti znovu se naučit vnímat poezii jako interakci se světem, ale i samotným lidským bytím.

6. Projekt k bakalářské práci

Jako projekt k bakalářské práci jsem se rozhodla zorganizovat amatérskou soutěž ve slam poetry. Je to jeden z dynamicky se rozvíjejících žánrů poezie a získává si popularitu napříč generacemi. Cílem projektu tedy bylo obohatit kreativním a moderním způsobem kulturní dění v mém bydlišti – České Kamenici. Město Česká Kamenice se v posledních několika letech soustřeďuje na rozvoj kulturního dění a vzdělávání svých obyvatel, ale i návštěvníků. Například tento rok organizuje druhý ročník hudebního a street food festivalu KAMEN!CE, dále město pořádá výstavy malířů (mezi posledními např. Vladimír Váchal), turistické trhy, prohlídky Kaple Narození Panny Marie a další.

Profesionální show slam poetry nabízí SLAM POETRY CZ. Vystoupení profesionálních slamerů ve vašem městě si můžete zarezervovat na jejich stránkách. Tuto možnost jsem ale nezvolila z několika důvodů. Předpokládala jsem, že v případě zarezervování show nebude akce v mé režii. Také jsem skrze projekt chtěla zjistit, kolik amatérských slamerů vystupuje a kolik se mi jich podaří získat pro svou show.

6.1. Plánování projektu

Jako první jsem naplánovala místo, datum a čas. Jako místo jsem zvolila Hospůdku U Koček, která byla několik let zavřená. Dříve se v ní konaly koncerty a kulturní akce. Nyní si hospůdku pronajal můj známý – Michael Bašta. Po vzájemné domluvě v lednu 2023 jsme stanovili datum akce na den zahájení provozu Hospůdky U Koček, a to 13. května 2023.

Dále bylo na řadě shánění účinkujících. Najít amatérské slamery jsem se rozhodla přes sociální sítě. Vytvořila jsem grafiku pro příspěvky na Instagram a Facebook (viz. Příloha A). Příspěvek jsem v únoru sdílela na Instagramu a Facebooku s doprovodným textem:

Ahoj! Baví tě poezie, improvizace a souznění s publikem? Pišeš své vlastní texty a chceš vědět, jestli se lidem budou líbit? Sháníme slamery na menší akci v České Kamenici. Dej nám o sobě vědět! Budeme se těšit!

Kontakt: hanictasemeradova@seznam.cz

Následně můj příspěvek předsdílelo několik mých známých a přátel. Příspěvek jsem také sdílela na facebookové skupině *Slam poetry CZ/SK – performeři a organizátoři*.

K 15. březnu se mi podařilo zajistit pět vystupujících: *Dejv* (David Mejstřík), *Dáňa* (Daniel Zabilka), *SlamujSTomem* (Tomáš Pagáč), *Anča Dlanča* (Ana Horáková), *Mařena* (Marek Nikodém).

6.2. Realizace projektu

Po zajištění místa a účinkujících přišla na řadu realizace akce. Jako první jsem domluvila podrobnosti s provozovatelem místa konání. Zajistila jsem slevu 30 % na nápoje a občerstvení pro soutěžící. Shodli jsme se také na tom, že na akci se nebude vybírat vstupné, jelikož se koná v rámci zahájení provozu podniku.

Další přišla na řadu propagace akce. Jako první jsem vytvořila plakát s informací o konání akce (viz. Příloha B) a sdílela akci na Facebooku a Instagramu. Dále jsem plakáty nechala vytisknout v Informačním centru Česká Kamenice. Cena tisku barevné A3 na lesklý papír o gramáži 130g je 35 Kč/1 kus. Nechala jsem vytisknout 16 kusů, finální cena byla 560 Kč.

Plakáty vyvěšuje Technické zařízení Města České Kamenice na čtrnáct plakátovacích ploch. Vyplnila jsem žádanku a spolu s plakáty ji předala v podatelně Městského úřadu Česká Kamenice. Cena za výlep jednoho plakátu na dobu do 1 měsíce je 70 Kč + 21 % DPH. Za jeden plakát tedy celkem 84,7 Kč. Za výlep čtrnácti plakátů jsem zaplatila 1 185,8 Kč. Plakáty byly vylepeny 24. 4. 2023. Jeden plakát mi také na své vývěsní desce vyvěsilo Informační centrum České Kamenice zdarma a poslední plakát byl vylepen do okna Hospůdky U Koček.

S panem Vlastimilem Fryblíkem, správcem budov Domu Kultury České Kamenice, jsem vyjednala zapůjčení mikrofону a reproduktorů. Pan Fryblík mi vypůjčení poskytnul zdarma.

V rámci organizování akce jsem se také osobně domlouvala s účinkujícími a byla jim nápomocná, jak jen to šlo. V rámci náhradního honoráře jsem soutěžícím přislíbila uhrazení jejich útraty ve večer konání akce.

Akci fotografoval Tomáš Pocar, který se focení věnuje profesionálně i volnočasově.

Celkové konečné náklady jsou uvedené v tabulce:

Položka	Kč/kus	Součet
Tisk plakátů	35 Kč	560 Kč
Vyvěšení plakátů	70 Kč + 21 % DPH	1 185,5 Kč
Útrata soutěžících		1 867 Kč
Celkem		3 612,5 Kč

Tabulka č. 1 – Rozpočet projektu

6.3. Průběh akce

Na akci dorazilo okolo 40 hostů. Soutěžící podle tradičních pravidel soutěže přednesly dva texty, každý na dvě až tři minuty. Porota o třech hodnotících byla vybrána z publika. Akce se vydařila, bylo veselo a příjemná přátelská atmosféra. Texty účinkujících vyvolaly povzbudivé reakce publika. Soutěžící v následné reflexi byli spokojeni s průběhem akce i celého večera.

Seznam literatury

1. Primární literatura

ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena, ed. *V souřadnicích mnohosti: česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014. Literární řada. ISBN 978-80-200-2410-7.

PIORECKÝ, Karel. *Česká literatura a nová média*. Praha: Academia, 2016. Literární řada. ISBN 978-80-200-2578-4.

KOŽMÍN, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Na tvrdém loži z psiho vína: česká poezie od 40. let do současnosti*. Brno: Books, 1998. Zrcadla. ISBN 80-7242-001-1.

PIORECKÝ, Karel. *Česká poezie v postmoderní situaci*. Praha: Academia, 2011. Literární řada. ISBN 978-80-200-1960-8.

HRUŠKA, Petr, ed. a kol. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1630-0.

MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Studie z estetiky*. Praha: Odeon, 1966.

2. Sekundární literatura

BLAŽKOVÁ, Hana. *Literatura bez úvazků? Mýtus nového začátku v politickém čtení devadesátých let*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2022. ISBN 978-80-7671-081-8.

KOLMAČKA, Pavel. *Jedna věta*. Praha: ERR, 2012. ISBN 978-80-87037-41-6.

ŠIKTANC, Karel. PIORECKÝ, Karel. *Nejlepší české básně*. Brno: Host, 2009. ISBN 978-80-7294-335-7.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Rodina, škola, knihovna: Náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje (2018)*. Brno, Praha: Host, 2019. ISBN 978-80-7577-994-6.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čtenáři a internauti: Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2010)*. Brno: Host, 2011. ISBN 978-80-7294-515-3.

3. Články v tištěných periodikách

KRATOCHVIL, Jiří. *Obnovení chaosu v české literatuře*. *Literární noviny*. 1992, roč. 3, č. 47. ISSN: 1210-0021. Dostupné také z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/3.1992/47/5.png>.

PIORECKÝ, Karel. *Tvar: Kde začíná současnost?*, 2008, č. 20. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: http://old.itvar.cz/prilohy/128/20TVAR_08.pdf.

ŘEHÁK, Jakub. *Tvar: Nakažení?*, 2008, č. 21. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/cz/2008/tvar-21-2008-129.html>.

SPRÁVCOVÁ, Božena. *Tvar: Věřím, že kde je prostor, tam se nakonec bude i lítat (rozhovor se Štefanem Švecem)*. 2008, č. 10. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: http://old.itvar.cz/prilohy/118/10TVAR_08.pdf.

VANIČEK, Jakub. *Tvar: Krize? Kritika? Dějiny?* 2009, č. 8. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/prilohy/136/Tvar08-2009.pdf>.

JANOŮŠEK, Pavel. *Tvar: Krize krize*. 2009, č. 20. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/prilohy/148/Tvar20-2009.pdf>.

SPRÁVCOVÁ, Božena. *Tvar: Poločas rozpadu*. 2007, č. 20. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: http://old.itvar.cz/prilohy/109/20TVAR_07.pdf.

SPRÁVCOVÁ, Božena. *Tvar: Poezie už byla (rozhovor s Petrem Boháčem)*. 2007, č. 20. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: http://old.itvar.cz/prilohy/109/20TVAR_07.pdf.

KRÁL, Petr. *Tvar: Mluvíme o tomtěž?* 2008, č. 10. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: http://old.itvar.cz/prilohy/118/10TVAR_08.pdf.

KRÁL, Petr. *Tvar: Mluvíme o tomtěž?* 2008, č. 10. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: http://old.itvar.cz/prilohy/118/10TVAR_08.pdf.

PIORECKÝ, Karel. *Tvar: Na protilehlé straně*. 2008, č. 13. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: http://old.itvar.cz/prilohy/121/13TVAR_08.pdf.

BUDDEUS, Ondřej. *Tvar: Angažovaná literatura? Prosím zapněte si bezpečnostní pás*. 2010, č. 20. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/prilohy/47/Tvar20-2010.pdf>.

HAUSER, Michael. *Tvar: Proč potřebujeme angažovanou poezii?* 2010, č. 20. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/prilohy/47/Tvar20-2010.pdf>.

Tvar: Co to je angažovaná literatura? 2010, č. 12. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: http://old.itvar.cz/prilohy/120/12TVAR_08.pdf.

VANIČEK, Jakub. *Tvar: Básník a budoucnost*. 2011, č. 1. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/prilohy/49/Tvar01-2011.pdf>.

BORZIČ, Adam. *Tvar: Angažovaná poezie s otazníkem*. 2011, č. 3. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/prilohy/51/Tvar03-2011.pdf>.

KUBÍČEK, Jan. *Tvar: Co můžeme chtít od angažované poezie*. 2011, č. 9. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/prilohy/67/Tvar09-2011.pdf>.

VANIČEK, Jakub. *Tvar: Provokace*. 2011, č. 5. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/prilohy/58/Tvar05-2011.pdf>.

SPRÁVCOVÁ, Božena. *Tvar: Je čas?* 2012, č. 1. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/prilohy/19/Tvar01-2012.pdf>.

NOVOTNÝ, Pavel. *Tvar: Básník není svazák.* 2012, č. 3. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/prilohy/164/Tvar03-2012.pdf>.

KUBÍČEK, Jan. *Tvar: Kritika literární kritiky.* 2011, č. 19. ISSN: 0862-657X. Dostupné také z: <http://old.itvar.cz/prilohy/77/Tvar19-2011.pdf>.

ANTOŠOVÁ, Svatava. *Tvar: Přiznat si odpovědnost k instituci literatury.* 2015, č. 13. ISSN: 0862-657X.

BORZIČ, Adam. *Tvar: Poezie a přesah.* 2015, č. 13. ISSN: 0862-657X.

ŘEHÁK, Jakub. *Tvar: Dědičný hřích poezie? Aneb co má dnes básník očekávat od poezie.* 2015, č. 13. ISSN: 0862-657X.

CHAAR, Adam El. *Host: Básnická copy generation.* 2019, č. 1. ISSN: 1211-9938 a 2336-2944. Dostupné také z: <https://casopishost.cz/files/magazines/10340/kwokumec-host-19-01-el.pdf>.

DEŽINSKÝ, Milan. *Host: Nejlepší české básně: Milovaná a nenáviděná ročenka.* 2020, č. 3. ISSN: 1211-9938 a 2336-2944. Dostupné také z: <https://casopishost.cz/files/magazines/10726/f5aoh3g8-host-20-03-el-NM.pdf>.

STANĚK, Libor II. *Host: Poezie a krize: současná tvorba mladé básnické generace.* 2021, č. 1. ISSN: 1211-9938 a 2336-2944. Dostupné také z: <https://casopishost.cz/files/magazines/10761/iu7lxqf2-host-21-01-ISSUU.pdf>.

STANĚK, Libor II. *Host: Bohatství lesů rozvezou, vody vysuší a hory srovnají.* 2020, č. 5. ISSN: 1211-9938 a 2336-2944. Dostupné také z: <https://casopishost.cz/files/magazines/10734/n60knbx2-host-20-05-el-NM.pdf>.

BALAŠTÍK, Miroslav. *Host: Literatura v čase zahradníků (rozhovor s Luborem Kasalem).* 2009, č. 9. ISSN: 1211-9938 a 2336-2944. Dostupné také z: https://casopishost.cz/files/magazines/241/host_2009_09.pdf.

DEŽINSKÝ, Milan. *Host: Básníci, vylezte z děr!* 2008, č. 9. ISSN: 1211-9938 a 2336-2944. Dostupné také z: https://casopishost.cz/files/magazines/231/host_2008_09.pdf.

ŠVEC, B. P. Štefan. *A2: Krize české literatury.* 2008, č. 13. ISSN: 1801-4542. Dostupné také z: <https://www.advojka.cz/archiv/2008/13/krize-ceske-literatury>.

ŠVEC, Štefan. *A2: Reflexe psaná z ghetta.* 2008, č. 13. ISSN: 1801-4542. Dostupné také z: <https://www.advojka.cz/archiv/2008/13/reflexe-psana-z-ghetta>.

BĚLÍČEK, Jan. *A2: Postskriptum k debatě o angažovanosti*. 2015, č. 14. ISSN: 1801-4542. Dostupné také z: <https://www.advojka.cz/archiv/2015/14/postskriptum-k-debate-o-angazovanosti>.

SIEBEROVÁ, Jana. *Psí víno: Zdechl už hruškový mainstream?* 2011, č. 56. ISSN: 1801-0202. Dostupné také z: <https://www.psivino.cz/wp-content/uploads/2020/01/Psi-vino-56.pdf>.

PIORECKÝ, Karel. *Česká literatura: Česká instapoezie*. 2021, č. 4. ISSN: 0009-0468. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/knav/view/uuid:0af94141-0619-4e69-8df2-71ed8978b20f?article=uuid:aa58bded-0f99-43c3-a29d-4f0849fcdce>.

4. Elektronické zdroje

KŮS, Tomáš. *Czechlit.cz: Živel jménem slam poetry* [online]. 8.6. 2021. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://www.czechlit.cz/cz/feature/zivel-jmenem-slam-poetry/>.

MAZANEC, Pavel. *Aktuálně.cz: Magnesia litera má dobré jméno i dopad. Prodeje knih umí zvýšit několikanásobně* [online]. 18. 3. 2020. [cit. 2023-15-05]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/magnesia-litera-prodeje-dopad/r~f8397ba8686411ea842f0cc47ab5f122/>.

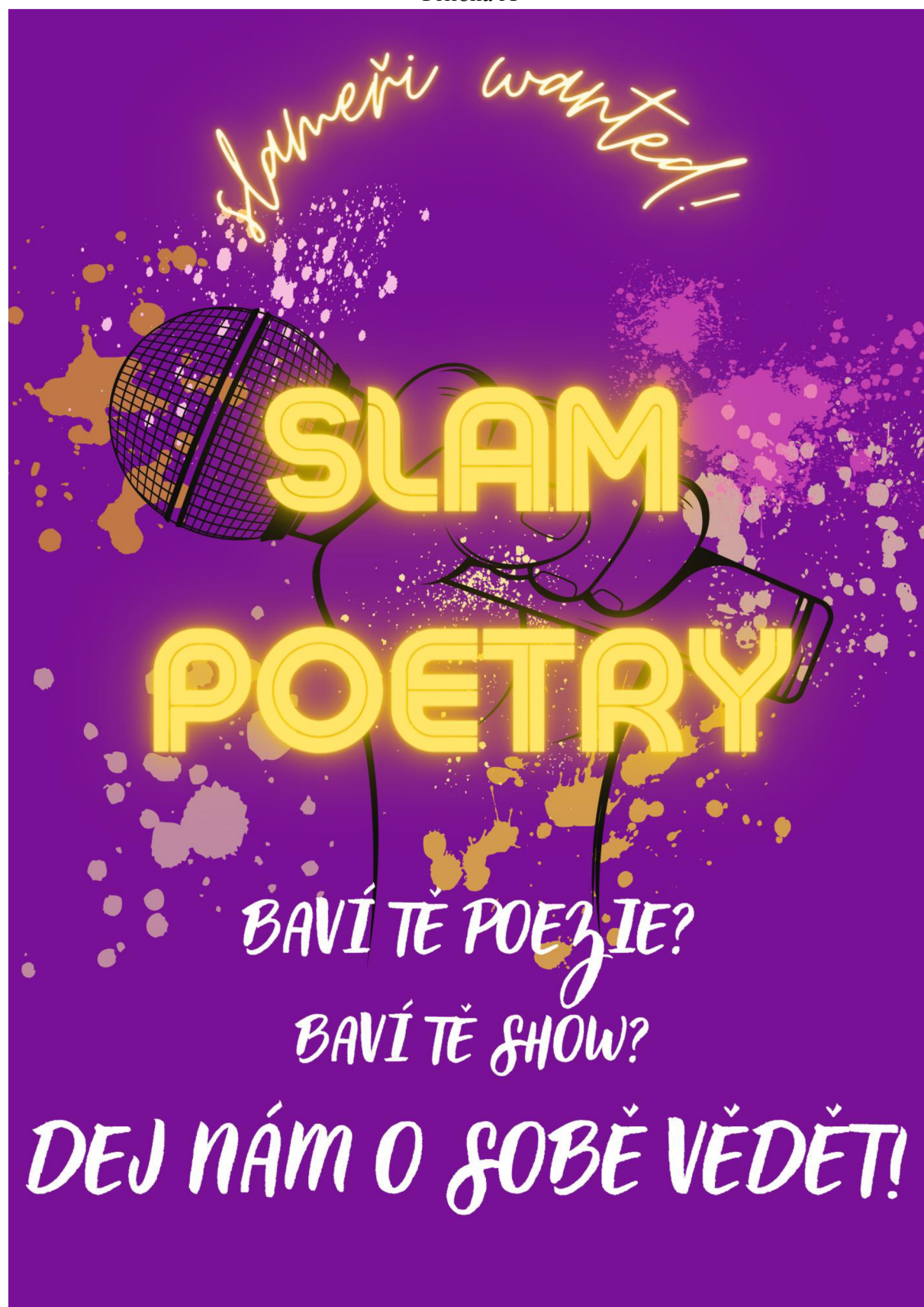
KLÍČOVÁ, Eva. *Salon Práva: Za českou literaturu radikálnější* [online]. 13. 5. 2021. [cit. 2023-20-04]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/clanek/kultura-salon-esej-evy-klicove-za-ceskou-literaturu-radikalnejsi-40359387#utm_content=ribbonnews&utm_term=eva%20k1%C3%AD%C4%8Dov%C3%A1&utm_medium=hint&utm_source=search.seznam.cz.

PIORECKÝ, Karel. *Czechlit.cz: Mileniálové útočí: angažovanost v poezii literární generace Y* [online]. 27. 5. 2019. [cit. 2023-3-05]. Dostupné z: <https://www.czechlit.cz/cz/feature/milenialove-utoci-angazovanost-v-poezii-literarni-generace-y/>.

Seznam příloh

Příloha A – plakát na sociální síť

Příloha B – plakát o konání akce

VEČER SLAM POETRY

13. KVĚTNA 2023, 17:00
HOSPŮDKA U KOČEK
ČESKÁ KAMENICE

K příležitosti otevření
Hospůdky u Koček